

WELL-BEING IN FINLAND: BRINGING TOGETHER PEOPLE, ECONOMY AND PLANET

CENTRE ON WELL-BEING,
INCLUSION, SUSTAINABILITY
AND EQUAL OPPORTUNITY (WISE)
POLICY PAPER
April 2023 n°14

Luvun 1 käännös suomeksi

Tämä on osittainen suomennos OECD:n alkuperäisestä englanninkielisestä julkaisusta: OECD (2023), Well-being in Finland: Bringing Together People, Economy and Planet © OECD 2023, <https://doi.org/10.1787/ecf06a58-en>

Tämä käännös ei ole OECD:n tuottama, ja sitä ei tule pitää virallisena OECD-käännöksenä. Käännöksen laatu ja yhdenmukaisuus julkaisun alkuperäiskielisen tekstin kanssa ovat yksinomaan käännöksen tekijän/tekijöiden vastuulla. Mikäli alkuperäinen julkaisu ja käännös poikkeavat toisistaan, ainoastaan alkuperäisen julkaisun tekstiä on pidettävänä oikeana.

© 2023 Sosiaali- ja terveysministeriö, tämä osittainen käännös

OECD:n hyvinvointiin, osallisuuteen, kestävyteen ja tasa-arvoon liittyviä asioita käsittelevän keskuksen (Centre on Wellbeing, Inclusion, Sustainability and Equal Opportunity, WISE) hyvinvointia ja eriarvoisuutta tarkastelevassa julkaisusarjassa (OECD Papers on Well-being and Inequalities Series) käsitellään esimerkiksi hyvinvoinnin, osallisuuden, kestävyden ja yhtäläisten mahdollisuuksien mittausta. Sarjaan sisältyy myös selvityksiä, joiden tarkoituksena on syventää ymmärrystä näitä teemoja muovaavista tekijöistä sekä niiden vuorovaikutuksesta ja kehityksestä. Selvityksiä laativat OECD:n omat työntekijät, ulkopuoliset asiantuntijat ja OECD:n hankkeissa työskentelevät ulkopuoliset konsultit.

Sarja pyrkii tuomaan laajemman lukijakunnan saataville OECD:n käyttöön valmisteltuja työmarkkina-, sosiaalipolitiikka- ja muuttoliiketutkimuksia. Selvityksen tekijänä on tavallisesti työryhmä, ja vain pääkirjoittajat nimetään. Selvitys ja tiivistelmä julkaistaan yleensä englanniksi tai ranskaksi niin, että jos selvityksen kieli on englanti, tiivistelmä julkaistaan ranskaksi ja päinvastoin.

Tällä asiakirjalla sekä sen sisältämällä tiedoilla ja kartoilla ei ole vaikutusta minkään maa-alueen asemaan tai suvereniteettiin, kansainvälisten rajojen ja raja-alueiden määrittämiseen eikä minkään maa-alueen, kaupungin tai alueen nimeen. Israelin asianomaiset viranomaiset ovat toimittaneet Israelia koskevat tilastotiedot, ja ne ovat kyseisten viranomaisten vastuulla. Tällaisten tietojen käyttö OECD:ssä ei vaikuta Golanin kukkuloiden, Itä-Jerusalemien ja Israelin siirtokuntien asemaan Länsirannalla kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

Tämän toimintapoliittisen asiakirjan julkaisemisen on hyväksynyt OECD:n WISE-keskuksen johtaja Romina Boarini.

1

Keskeiset havainnot hyvinvoinnista Suomessa

Suomi on kansainvälisesti tunnustettu hyvinvoinnin ja kestäväen kehityksen edelläkävijä, joka edistää ihmisten, talouden ja ympäristön hyvinvointia monin eri tavoin. Kuusi keskeistä havaintoa hyvinvoinnista nostaa esiin Suomessa esiintyviä haasteita, joihin tulisi vastata kokonaisvaltaisella, tasapainoisella ja osallistavalla tavalla. Erityisesti on pysäytettävä suomalaisen osaamisen sekä tutkimuksen ja kehityksen heikkeneminen, parannettava useiden keskeisten ympäristöalojen taantuvaa toimintakykyä, puututtava väestöryhmien väliseen pysyvään sosioekonomiseen ja terveydelliseen eriarvoisuuteen sekä turvattava maan vahva sosiaalinen pääoma. Näkemykset perustuvat taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöä koskevien tulosten - ja näissä ilmenevän eriarvoisuuden - samanaikaiseen arviointiin. Tavoitteena on korostaa politiikan kannalta merkityksellisiä havaintoja, joita tunnistetaan, kun edistystä mitataan hyvinvoinnin näkökulmasta.

Johdanto

Nykyisin hyvinvoinnin - ihmisten, ympäristön ja tulevien sukupolvien kannalta - mittaaminen koetaan kokonaisvaltaiseksi ja kattavaksi tavaksi arvioida yhteiskunnallista edistystä. Tässä työpaperissa arvioidaan hyvinvoinnin tilaa Suomessa, jossa kunnianhimoisena tavoitteena on olla edelläkävijä hyvinvoinnissa ja kestävässä kehityksessä. Työpaperissa hahmotellaan Suomen hyvinvoinnin tilaa keskittymällä OECD:n hyvinvointikehikon pääindikaattoreiden kattamiin ulottuvuuksiin (kuva 1.1). Asiakirjassa tunnistetaan myös hyvinvoinnin vahvuudet, heikkoudet ja kehityssuunnat kuluneen vuosikymmenen ajalta ja muihin OECD-maihin verrattuna. Kautta asiakirjan korostetaan lisäarvoa, jonka valittujen taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöä koskevien tietojen yhteistarkastelu tuo, tunnistamalla synergiahyötyjä ja keskinäisriippuvuuksista.

Tässä luvussa annetaan lyhyt yleiskatsaus Suomessa viime vuosina käydyistä hyvinvointikeskusteluista, esitellään OECD:n hyvinvointikehikko hyvinvoinnin mittaamisen käsitteellisenä perustana ja yksilöidään kuusi hyvinvointitarkastelua esimerkkeinä politiikan kannalta olennaisista havainnoista, joita ilmenee, kun taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöä koskevia tuloksia käsitellään samanaikaisesti. Alkuperäisessä raportissa olevat luvut toimivat tämän analyysin vertailumateriaalina. Luvussa 2 esitellään Suomen tämänhetkisiä hyvinvointituloksia, luvussa 3 tarkastellaan perusteellisesti näiden tulosten eriarvoisuutta ja luvussa 4 kuvataan kestävä kehityksen näkökohtia. Luvussa 5 hahmotellaan tietopuutteita Suomen kansainvälisesti vertailukelpoisissa hyvinvointitilastoissa.

Lisäarvoa erilaisten hyvinvoinnin tulostulosten samanaikaisesta tarkastelusta

Keskittyminen hyvinvointiin laajasti - eli erilaisiin tulostulostuloksiin, jotka kuvaavat hyvinvoinnin merkitystä ihmisille, ympäristölle ja tuleville sukupolville - tarjoaa päättäjille laajemman ja moniulotteisen kuvan maansa tilasta ja sen kestävästä kehityksestä. Hyvinvoinnin lähestymistavassa tarkastellaan rinnakkain taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöä koskevia tuloksia ja niissä ilmenevää eriarvoisuutta ja korostetaan mahdollisia synergiahyötyjä ja keskinäisriippuvuuksia, jotka ovat läsnä kaikissa poliittisissa päätöksissä. Hyvinvoinnin lähestymistapa voi tarjota päättäjille näkemyksiä kahdesta tärkeästä kysymyksestä: 1) näkyykö talouskasvu elintason paranemisena ja yhteiskunnallisena edistyksenä ihmisille ja ympäristölle tärkeimmillä ulottuvuuksilla ja 2) kuinka maan hyvinvoinnin vahvuudet voivat edistää vahvempaa ja kestävämpää pitkän aikavälin talouskasvua (Llena-Nozal, Martin ja Murin, 2019^[1]).

OECD:n hyvinvointikehikon pääindikaattoreiden mukaan hyvinvointi on Suomessa yleisesti korkealla tasolla. Hyvinvoinnissa on silti yhä haasteita, joihin tulisi vastata kokonaisvaltaisella, tasapainoisella ja osallistavalla tavalla. Näitä haasteita havainnollistaa kuusi monitahoista hyvinvointitarkastelua (taulukko 1.1), jotka eivät olisi tulleet esiin, jos hyvinvoinnin tuloksia ja edistystä olisi arvioitu erikseen. Näkemyksiä valittaessa keskityttiin erityisesti alueisiin, joiden kehitys oli pysähtymässä tai heikkenemässä, joilla eri väestöryhmien välillä oli eniten eriarvoisuutta tai joilla pääindikaattoreiden parantuminen heikensi vastaavasti muita indikaattoreita. Näkemykset ovat politiikan kannalta olennaisia, vaikkakin tämä asiakirja on luonteeltaan tilastollinen ja kuvaileva, eikä siinä anneta poliittisia suosituksia. Pikemminkin näkemykset korostavat korkean tason johtajuutta ja poikkialueellisen yhteistyön tarvetta, kun eri politiikanalojen välisiä kompromisseja ja synergiaetuja seurataan, tunnistetaan ja käsitellään järjestelmällisesti.

Taulukko 1.1. Hyvinvoinnin haasteet ja eriarvoisuus Suomessa

Hyvinvoinnin haasteet (OECD:n hyvinvointimittariston pääindikaattoreiden perusteella) ja niiden ympäristöä, ihmisiä ja taloutta koskevat vaikutukset

Hyvinvointihavainto	Ympäristö	Ihmiset	Talous
Suomen hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen vahvuudet edellyttävät tulevaisuuteen suuntautuvia investointeja, jotta keskeisten ympäristöä koskevien osaamisen alueiden sekä tutkimuksen ja kehityksen laskusuunta saadaan pysäytettyä ja heikentynyttä toimintakykyä parannettua	Vuoden 2035 kansallisia tavoitteita korkeammat kasvihuonekaasupäästöt, paikoillaan pysyvä raaka-ainejalanjälki	Luonnontieteiden PISA-tulosten lasku	Inhimillisen pääoman vajaakäyttö ja luonnonpääoman kestämaton käyttö voivat heikentää kasvunäkymiä
Otettaessa tarvittavia askeleita kohti vihreää taloutta, on tehtävä lyhyen aikavälin kompromisseja osallistavan siirtymän tukemiseksi	Vuoden 2035 kansallisia tavoitteita korkeammat kasvihuonekaasupäästöt, paikoillaan pysyvä raaka-ainejalanjälki	Vihreää taloutta koskevassa poliittisessa toiminnassa on otettava huomioon eri sektorien (esimerkiksi työmarkkinat, terveys, asuminen, muuttoliike ja sosiaaliturva) oikeudenmukaiset siirtymät	Lyhyen aikavälin taloudelliset edut voivat vaarantaa vihreän siirtymän
Suomi on osallistava ja tasa-arvoinen yhteiskunta, mutta sukupuolten välinen tasa-arvo ja väestöryhmien väliset pysyvät erot aiheuttavat edelleen ongelmia		Eriarvoisuus: sukupuoli ja vanhempien koulutustaso vaikuttavat suuresti PISA-tuloksiin; työllisyysaste vaihtelee merkittävästi koulutustason mukaan	Korkea työvoiman aikakäyttöaste Eriarvoisuus: suuri sukupuolten palkkaero
Suomalaiset nauttivat korkeasta aineellisesta hyvinvoinnista, mutta kotitalouksille kertyy velkaa ja hyvää asuntoa on vaikeampi hankkia		Asumisen kohtuuhintaisuus heikkenee	Kotitalouksien velka lisääntyy ja velkataso on korkea
Vaikka väestön terveys on parantunut, lisääntyvää liikalihavuutta, psyykkistä kuormittuneisuutta ja terveyseroja tulisi seurata, koska ne vaikuttavat moniin muihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin		Lisääntyvä liikalihavuus Ahdistuksen ja masennuksen oireiden yleistymisen väestössä Eriarvoisuus: elinajanodote on merkittävästi matalampi vähän koulutetuilla	Terveyden heikkeneminen ja merkittävä eriarvoisuus voivat estää ihmisiä antamasta täyttä panostaan talouteen
Suomen on turvattava vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja sosiaalinen pääoma, jotta se voi vastata hyvinvoinnin ja kestävyden haasteisiin	Kunnianhimoiset vihreän siirtymän uudistukset vaativat ihmisiltä vahvaa tukea ja yhteenkuuluvuutta	Äänestysprosentti pysyy keskiarvona. Suhteellisen alhainen koettu politiikkaan vaikuttamisen mahdollisuus (ihmisten kokemus siitä, että he pystyvät vaikuttamaan valtionjohdon toimiin) Eriarvoisuus: koettu politiikkaan vaikuttamisen mahdollisuus vaihtelee merkittävästi iän ja koulutustason mukaan	Kunnianhimoiset vihreän siirtymän uudistukset vaativat ihmisiltä vahvaa tukea ja yhteenkuuluvuutta

Huomautus: Jokainen havainto sisältää myös hyvinvointivahvuuksia, tai useita OECD:n hyvinvointimittariston

pääindikaattoreita, joilla Suomi pärjää hyvin. Nämä eivät sisälly taulukkoon, mutta ne selitetään yksityiskohtaisemmin tässä luvussa.

Lyhyt katsaus hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen keskusteluihin ja työkaluihin Suomessa

Hyvinvointitalous on päätöksenteon lähestymistapa, jolla saavutetaan sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyuden nykyistä parempi tasapaino. Suomi on kehittänyt lähestymistapaa aktiivisesti. Hyvinvointitaloudessa huomioidaan hyvinvoinnin ulottuvuuksien väliset yhteydet ja pyritään näin vahvistamaan myös yhteiskunnan vakautta pitkällä aikavälillä (sosiaali- ja terveysministeriö, 2022^[2]). Vuonna 2019 hyvinvointitalous oli yksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden ensisijaisista aiheista, ja Suomi johtikin silloin aihetta koskevia keskusteluja Euroopan unionin tasolla. OECD laati yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa hyvinvointitaloutta koskevan työpäpaperin keskustelujen tueksi (Llena-Nozal, Martin ja Murtin, 2019^[1]). Vuoden 2019 lokakuussa EU:n neuvosto hyväksyi puheenjohtajamaa Suomen johdolla kannan, jossa Euroopan komissiota ja EU:n jäsenvaltioita pyydetään sisällyttämään horisontaalisesti hyvinvointitalouden näkökulma kansallisiin ja unionin politiikkoihin ja asettamaan ihmiset ja heidän hyvinvointinsa politiikan suunnittelun keskiöön (neuvoston valtuuskuntien pääsihteeristö, 2019^[3]).

Hyvinvointitalouden ohjausryhmä aloitti työnsä helmikuussa 2021 ja valmisteli Suomen kansallisen hyvinvointitalouden toimintaohjelman, joka julkaistiin maaliskuussa 2023. Kansalliseen toimintaohjelmaan kuuluu viisi keskeistä linjausta hyvinvointitalouden edistämiseksi vuosina 2023–2025: 1) Jatketaan hyvinvointitalouden ohjausmallin valmistelua, 2) Selvitetään, miten hyvinvoinnin seuranta osana kestävyysajattelua saadaan nykyistä vahvemmin osaksi valtion, alueiden ja kuntien keskeisiä päätöksenteon prosesseja, 3) Vaikutusarviointien kehittäminen ja osaamisen vahvistaminen, 4) EU-vaikuttaminen ml. eurooppalainen ohjausjakso sekä 5) Osallisuuden vahvistaminen (sosiaali- ja terveysministeriö, 2023^[4]). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on parhaillaan kehittämässä Suomen olosuhteisiin sopivaa ehdotusta ohjausmalliksi ja indikaattorikonaisuudeksi, ja tavoitteena on saattaa työ päätökseen vuoden 2024 loppuun mennessä.¹

Suomi on myös kehittänyt omia työkaluja pitkän aikavälin yhteiskunnallisten tavoitteiden huomiointiin, jotta ne pystytään sovittamaan yhteen lyhyen aikavälin kriisien ja hätätilanteiden kanssa. Esimerkiksi eduskunnan tulevaisuusvaliokunta sekä *valtioneuvoston tulevaisuusselonteko*² ovat molemmat vuodelta 1993 peräisin olevia mekanismeja, jotka ovat edistäneet pitkäjänteistä ja monialaista ajattelua suomalaisessa yhteiskunnassa ja politiikassa. Lisäksi Suomi edistää kansallisten kestävä kehityksen strategioiden kautta yhtenäistä politiikantekoa ja pitkän aikavälin yhteenkuuluvuutta hallituksen politiikoissa: viimeksi Suomen kestävä kehityksen toimikunta hyväksyi maaliskuussa 2022 strategian ”Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi”. Se toimii pitkän aikavälin tavoitekehikkona ja politiikkajohdonmukaisuuden välineenä (Suomen hallitus, 2022^[5]). Lisäksi vuosille 2019–2023 laaditussa hallituksen toimintasuunnitelmassa Osallistava ja osaava Suomi todettiin, että maa pyrkii ilmastoneutraaliksi kiertotaloudeksi ja maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi vuoteen 2035 mennessä ja tämän jälkeen hiilinegatiiviseksi (Suomen hallitus, 2019^[6]). Kirjoitushetkellä eli 2.4.2023 pidettyjen eduskuntavaalien jälkeen nykyisen hallituksen ohjelma oli valmisteilla.

OECD-maiden hyvinvoinnin mittaaminen

Useiden olennaisten tulostuntareiden säännöllinen seuranta on välttämätöntä politiikan kannalta merkityksellisten ongelmien tunnistamiseksi. Tässä työpäpaperissa käytetään käsitteellisenä perustana OECD:n hyvinvointikehikkoa ([katso kuva 1.1. linkki alkuperäiseen raporttiin](#)). OECD:n hyvinvointikehikko julkaistiin ensimmäistä kertaa vuonna 2011. Se on tuloskeskeinen työkalu, jolla arvioidaan, paraneeko OECD-maissa asuvien ihmisten elämä kokonaisuudessaan. Kehikko sisältää tämänhetkisiä

hyvinvointituloksia, tietoja niiden jakautumisesta väestössä ja systeemisiä resursseja, joiden avulla tulokset säilyvät tuleville sukupolville. Näin hyvinvointia, osallisuutta ja kestävyttä voidaan huomioida laajemminkin (taloudellisten, sosiaalisten, suhteita koskevien ja ympäristönäkökohtien osalta) kansainvälisten hyvien käytäntöjen mukaisesti.

Sen jälkeen kun OECD:n hyvinvointikehikko otettiin käyttöön vuonna 2011, yli puolet OECD-maista on kehittänyt moniulotteisia hyvinvointi-indikaattoreita, ja monet integroivat nykyisin hyvinvoinnin tarkastelun poliittiseen päätöksentekoon (laatikko 1.1).

Kuva 1.1. OECD:n hyvinvointikehikko

Lähde: (OECD, 2020^[7]), *How's Life? 2020: Measuring Well-being*, OECD Publishing, Pariisi, <https://doi.org/10.1787/23089679>.

OECD:n hyvinvointikehikon **tämänhetkinen hyvinvointi** koostuu 11 ulottuvuudesta: nämä liittyvät ihmisten taloudellisia vaihtoehtoja muokkaaviin aineellisiin edellytyksiin sekä elämänlaatutekijöihin, jotka mittaavat ihmisten hyvinvointia (ja koettua hyvinvointia), sitä, mitä he tietävät ja mitä osaavat tehdä, sekä sitä, kuinka terveellisiä ja turvallisia heidän elinpaikkansa ovat. Lisäksi yhteisön suhteita käsitteleviin ulottuvuuksiin kuuluvat ne, jotka määrittävät, millaisia suhteita ihmisillä on, kuinka sitoutuneita he ovat sekä kuinka ja kenen kanssa he viettävät aikaansa.

Koska eri väestöryhmien välinen hyvinvoinnin eriarvoisuus ei useinkaan näy kansallisissa keskiarvoissa, tarkastellaan systemaattisesti **kolmea eri eriarvoisuuden tyyppiä**: väestöryhmien väliset erot (esimerkiksi miesten ja naisten sekä vanhusten ja nuorten välillä), kunkin ulottuvuuden saavutusasteikon ylä- ja alapäässä olevien väliset erot (esimerkiksi rikkaimman 20 prosentin tulot verrattuna köyhimpien 20 prosentin tuloihin) ja huono-osaisuus (tietyn tason alle jäävä osuus väestöstä esimerkiksi vähimmäisosaaamisen tai terveyden suhteen).

OECD:n hyvinvointikehikon **tulevan hyvinvoinnin resurssit** ilmaistaan valtion investointeina erityyppisiin pääomaresursseihin, jotka kestävät aikaa mutta joihin myös nyt tehdyt (tai tekemättömät) päätökset vaikuttavat, tai kyseisten resurssien tyhjenemisinä. Resursseihin kuuluvat luonnonpääoma (luonnonvaravarastot, maanpeite, lajien monimuotoisuus sekä ekosysteemit ja niiden palvelut), taloudellinen pääoma (ihmisten varallisuus ja rahoitusvarat), inhimillinen pääoma (osaaminen ja yksilöiden tuleva terveys) ja sosiaalinen pääoma (sosiaaliset normit, jaetut arvot ja institutionaaliset järjestelyt, jotka vahvistavat yhteistyötä).

OECD toteuttaa OECD:n hyvinvointikehikon ja -mittariston, jossa on yli 80 kansainvälisesti vertailtavaa indikaattoria (OECD, 2020^[7]). Ytimekkäämmän viestinnän ja tärkeimpien tulosten korostamiseksi tässä työpaperissa käytetään pääasiassa kolmea pääindikaattorisarjaa (12:ta tämänhetkisen hyvinvoinnin keskiarvoindeksiä, 12:ta tämänhetkisen hyvinvoinnin eriarvoisuutta koskevaa indikaattoria ja 12:ta tulevan hyvinvoinnin resursseja koskevaa indikaattoria) sekä lisäindikaattoreita ja tietoja, jos ne ovat erityisen tärkeitä Suomelle. Nämä pääindikaattorit on valittu laajemmasta mittaristosta, koska ne heijastavat hyvinvointikehikon kaikkien osien välistä tasapainoa, esiintyvät usein erilaisissa OECD-maiden johtamissa kansallisissa hyvinvointialoiteissa ja toimivat erityisen hyvin useiden tilastollisten laatuksien valossa (useat toimivat omien ulottuvuuksiensa laajempina koosteindikaattoreina, kattavat valtaosan OECD-maista ja useimpien tiedot kerätään taajemmin ja säännöllisemmin kuin laajemman mittariston muiden indikaattoreiden tiedot). Lisätietoa hyvinvoinnin pääindikaattoreiden valinnasta löytyy lähteestä (OECD, 2020^[7]).

Laatikko 1.1. Hyvinvoinnin parhaat käytännöt valituissa OECD-maissa

OECD-maat ottavat yhä enenevässä määrin käyttöönsä erilaisia strategisia, operatiivisia ja teknisiä menetelmiä, joiden avulla kansallisten poliittisten prosessien muotoilussa voidaan hyödyntää hyvinvointikehikkoja ja -periaatteita. Kehitteillä on useita yhteisiä periaatteita, sovelluskohteita ja sisällyttämismekanismeja:

Periaatteet

Hyvinvointikehikoissa korostuu politiikan painopisteiden ja vaihtoehtojen laajamittainen, yksityiskohtainen ja pitkän aikavälin analysointi, joka vastaa suoraan ihmisten eri elämänalueiden tarpeisiin. Kehikot tukevat yleensä myös toimintatapoja, jotka tuovat politiikan aloja yhteen lisääntyneen yhteistyön, koordinoinnin, iteroinnin ja läpinäkyvyyden avulla. Eri maat esittävät hyvinvointiperiaatteet tai hyvinvointilähestymistapaa motivoivat tekijät eri tavoin (esimerkiksi (Department of Finance Canada, 2021^[9]) (New Zealand Treasury, 2019^[10]) (National Assembly of Wales, 2015^[11])), mutta seuraavat teemat tuntuvat olevan yhteisiä:

- **Koko valtionhallintoa koskeva lähestymistapa:** ylitetään poliittiset siilot ja tuetaan integroidumpia ja yhteistyöhön panostavia työmenetelmiä keskus- ja aluehallinnoissa.
- **Sukupolvien välisten tulosten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden huomioiminen:** vastataan nykyisten sukupolvien ja kaikkien yhteiskuntaryhmien tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien hyvinvointia.
- **Menestyksen mittaaminen yhä moniulotteisemmilla mittareilla** sekä hyvinvointiin ja kestäväyyteen negatiivisesti ja positiivisesti vaikuttavien seikkojen arviointi erilaisilla alueilla.

Sovelluskohteet

Hyvinvointipolitiikan lähestymistavat kattavat laajan valikoiman sovelluskohteita, jotka voidaan ryhmitellä seuraavasti:

- **Hyvinvointibudjetointi:** Italia ja Uusi-Seelanti ovat laatineet ja vakiinnuttaneet hyvinvointi-indikaattoreita, joilla voidaan tunnistaa yhteiskunnalliset painopistealueet ja huomioida

asiaankuuluva näyttö budjetoitiprosessin eri vaiheissa. Kanada, Irlanti, Ranska, Ruotsi, Islanti, Alankomaat ja Australia ovat myös luoneet viime vuosien aikana tai ovat paraikaa luomassa yhteyksiä hyvinvointi-indikaattoreiden ja budjettiprosessien välille.

- **Strategisen suunnittelun ja toteutuksen kehikot:** Lukuisat maat hyödyntävät hyvinvoinnin lähestymistapaa, jotta ne voivat budjetoitiprosessin lisäksi tukea korkean tason strategista koordinoitua ja prioriteettien asettamista. Esimerkkeinä tästä voidaan mainita tuloskehikot (esimerkiksi Islanti ja Skotlanti), osallistava kasvustrategia (esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan Levelling Up -strategia) ja kansalliset kehityssuunnitelmat (esimerkiksi Kolumbia ja Slovenia).
- **Hyvinvointipolitiikan analyysi- ja arviointimenetelmät.** Hyvinvointinäytön integrointi politiikan prosesseihin edellyttää mukautettuja työkaluja ja analyttisiä lähestymistapoja. Esimerkkeinä voidaan mainita hyvinvoinnin arviointimenetelmien kehittäminen integroitaviksi kustannus-hyötyanalyysiin (esimerkiksi Yhdistynyt kuningaskunta ja Uusi-Seelanti), mallinnus- ja ennustetekniikat, joilla voidaan ennustaa tarkemmin hallituksen politiikkojen ja päätösten mahdollisia vaikutuksia yhteiskunnallisiin tuloksiin (esimerkiksi Italia), ja hyvinvoinnin vaikutusten arviointimenetelmät (esimerkiksi Kanada).

Sisällyttämismekanismit

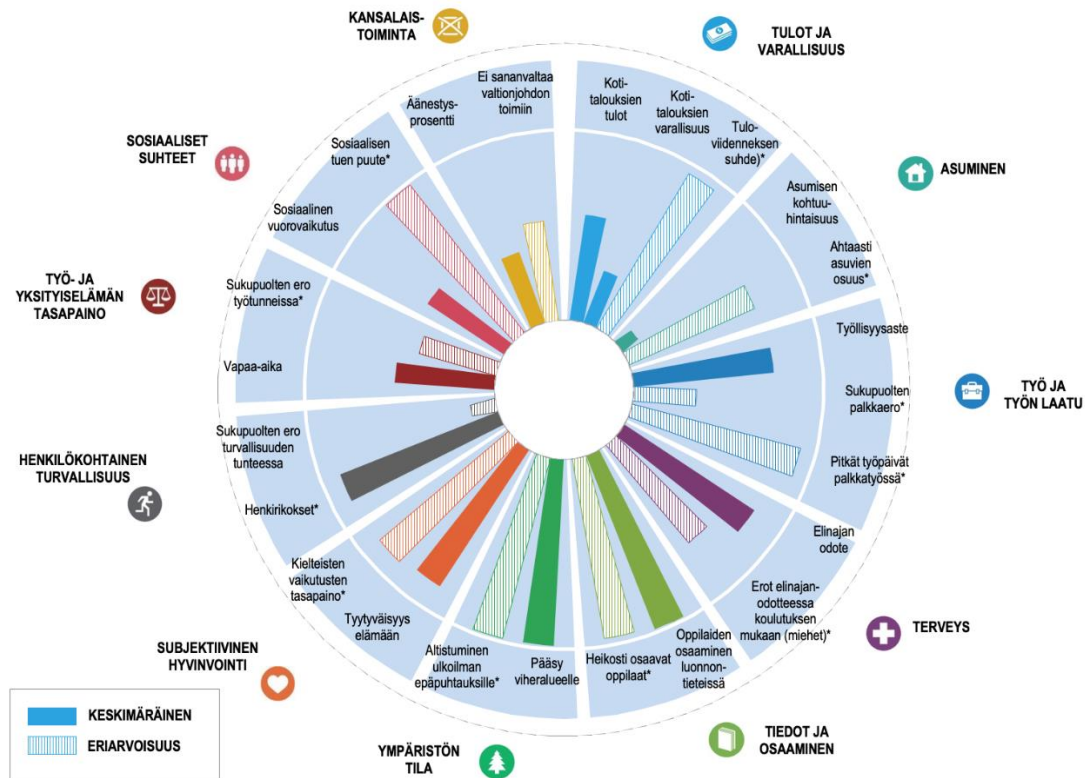
Maat käyttävät erilaisia tekniikoita sisällyttääkseen hyvinvoinnin poliittisten puitteiden ja periaatteiden käytön ja ymmärtämisen hallitus- ja vaalisykliin. Tällaisia ovat esimerkiksi lainsäädäntö (esimerkiksi Wales ja Uusi-Seelanti), virkamieskunnan valmiuksien kehittäminen ja tuki (esimerkiksi Yhdistynyt kuningaskunta ja Uusi-Seelanti) sekä osastojen väliset koordinoitimet (esimerkiksi Uusi-Seelanti).

Lähde: OECD (2021) *COVID-19 and Well-being: Life in the Pandemic*, OECD Publishing, Pariisi, <https://doi.org/10.1787/1e1ecb53-en>.

Suomen tämänhetkisen ja tulevan hyvinvoinnin tilannekuva

Muihin OECD-maihin verrattuna Suomen tämänhetkinen hyvinvointitaso on korkea useissa OECD:n hyvinvointikehikon ulottuvuuksissa, ja eriarvoisuus niissä on yleensä verrattain vähäistä (kuva 1.2). Esimerkiksi tiedon ja osaamisen alalla Suomi pärjää hyvin, minkä osoittaa opiskelijoiden luonnontieteiden keskimääräisen osaamisen pääindikaattori, kun taas heikosti osaavien osuus on verrattain pieni. Myös ympäristön laadun ja subjektiivisen hyvinvoinnin ulottuvuuksilla Suomi menestyy hyvin. Muilla hyvinvoinnin alueilla menestys vaihtelee. Tämä vuoksi edistymistä on hyvä arvioida useilla indikaattoreilla, jotka voivat havainnoida yhden hyvinvointiulottuvuuden eri puolia. Esimerkiksi tulojen ja varallisuuden osalta tuloerot ovat suhteellisen pienet, mutta kotitalouksien varallisuus on alle OECD:n keskiarvon. Sosiaalisten suhteiden osalta taas hyvin harvalla suomalaisella ei ole ketään, kenen puoleen kääntyä hätätilanteissa, mutta sosiaaliseen kanssakäymiseen ystävien ja perheen kanssa käytettiin vähemmän aikaa kuin OECD:ssä keskimäärin. Suomessa on erityisen huolestuttavia alueita, joiden tulokset ovat huonommat kuin muissa OECD-maissa: esimerkiksi suhteellisen suuri sukupuolten palkkaero ja asumisen kohtuuhintaisuuden heikko tilanne.

Kuva 1.2. Suomen tämänhetkinen hyvinvointi, 2022 tai viimeisin saatavilla oleva vuosi

Huomautus: Tämä kaavio näyttää Suomen suhteelliset hyvinvoinnin vahvuudet ja heikkoudet muihin OECD-maihin verrattuna. Pidemmät palkit kertovat aina paremmista tuloksista (eli paremmasta hyvinvoinnista) ja lyhyemmät palkit taas huonommista tuloksista (heikommasta hyvinvoinnista). Asteriskilla (*) merkityt negatiiviset indikaattorit on pisteytetty käänteisesti. Eriarvoisuus (erot parhaimman ja huonoimman osan välillä, ryhmien väliset erot sekä huono-osaisuuden kynnyksarvon alapuolelle jäävät ihmiset) on varjostettu raidoilla ja puuttuvat tiedot on merkitty valkoisella. Kaikki indikaattorit viittaavat vuoteen 2019 tai viimeisimpään saatavilla olevaan vuoteen, paitsi seuraavat indikaattorit, jotka viittaavat tietoihin ennen koronapandemian alkamista ja/tai sen jälkeen. Äänestysprosentti viittaa vuoteen 2022 tai viimeisimpään saatavilla olevaan vuoteen. Tiedot kotitalouksien tuloista, tuloviidenneksen suhteesta (S80/S20), asumisen kohtuuhintaisuudesta, sukupuolten palkkaeroista, pitkistä päivistä palkkatyössä, elinajanodotteesta, tyytyväisyydestä elämään, kielteisten vaikutusten tasapainosta sekä sukupuolten erosta turvallisuuden tunteesta viittaavat vuoteen 2021 tai viimeisimpään saatavilla olevaan vuoteen. Työllisyysaste viittaa vuoteen 2021. Tiedot ahtaasti asuvien osuudesta, henkirikoksista ja siitä, että ihmisillä ei ole sananvaltaa valtionjohdon toimiin, viittaavat vuoteen 2020 tai viimeisimpään saatavilla olevaan vuoteen.

Lähde: OECD calculations based on the *OECD How's Life? Well-being* (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Kestävän kehityksen näkökulmasta on tärkeää seurata hyvinvoinnin tulosten pitkän aikavälin kehitystä, jotta voidaan tunnistaa suuntauksia ja varoitusmerkkejä. Sukupolvien välisten kompromissien korostamiseksi on myös tarpeen ottaa huomioon systemiset resurssit, jotka voivat ajan mittaan auttaa ylläpitämään hyvinvointia (tai luonnonpääomaa sekä taloudellista, inhimillistä ja sosiaalista pääomaa). Kuten kuva 1.3 osoittaa, Suomen tulokset ja kestävyysindikaattorit ovat parantuneet useilla alueilla vuodesta 2010, esimerkiksi henkirikosten määrän, sukupuolten palkkaeron, naisten osuuden eduskunnassa, elinajanodotteen, ilman saastumisen ja valtion taloudellisen nettovarallisuuden suhteen. Jotkin alat eivät kuitenkaan ole edistyneet viime vuosikymmenellä lainkaan, ja niihin onkin kiinnitettävä lisähuomiota, vaikka ne pärjäisivätkin hyvin verrattuna muihin OECD-maihin. Tämä koskee erityisesti pysyvää sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta sekä raaka-aineiden kulutusta (jossa Suomi sijoittuu alimpaan kolmannekseen muihin OECD-maihin verrattuna). Oppilaiden osaaminen, työttömien, työnhakuun turhautuneiden tai alityöllistettyjen työntekijöiden osuus, asuntovelka ja asumisen kohtuuhintaisuus ovat kaikki laskeneet vuodesta 2010 lähtien, ja myös niihin on kiinnitettävä enemmän huomiota.

Kuva 1.3. Suomen tämänhetkisen ja tulevan hyvinvoinnin pitkäaikaiset suuntaukset

OECD:n hyvinvointikehikon tämänhetkisen ja tulevan hyvinvoinnin pääindikaattoreiden vertailu, vuosi 2022 tai viimeisin saatavilla oleva vuosi, ja suuntausanalyysi vuodesta 2010

	Ihmiset	Talous	Ympäristö
	Suoriutuminen heikkenee ↓	Suoriutuminen entisellään ↔	Suoriutuminen paranee ↑
Suomi on OECD-maiden kärkikolmanneksessa	Oppilaiden osaaminen luonnontieteissä	Tyytyväisyys elämään Eriarvoisuus: Kieleisten vaikutusten tasapaino Luottamus muihin Nuorten aikuisten oppimistulokset	Eriarvoisuus: Sosiaalisen tuen puute Luottamus valtioon Eriarvoisuus: Sukupuolten tasa-arvo politiikassa
		Eriarvoisuus: Tuloerot	Valtion taloudellinen nettovarallisuus
		Pääsy viheralueelle Luonnon monimuotoisuus (uhanalaisuusindeksi)	Eriarvoisuus: Altistuminen ilman epäpuhtauksille
Suomi on OECD-maiden keskikolmanneksessa		Eriarvoisuus: Ahtaasti asuvien osuus Äänestysprosentti Eriarvoisuus: Elinajanodotteen vaihtelu koulutustason mukaan; Sukupuolten ero turvallisuuden tunteessa	Sananvaltaa valtionjohdon toimiin Elinajanodote Ennenaikainen kuolleisuus
		Kotitalouksien varallisuus Eriarvoisuus: Pitkät työpäivät palkkatyössä	Kotitalouksien tulot Työllisyysaste Tuotettu käyttöomaisuus
			Kasvihuonekaasupäästöjä asukasta kohden

Suomi on OECD-maiden alimmassa kolmanneksessa		Henkirikosten suhteellinen määrä Eriarvoisuus: Sukupuolten palkkaero
	Työvoiman alikäyttöaste Asumisen kohtuuhintaisuus Kotitalouksien velka	
		Raaka-ainejalanjälki

Huomautus: "Suomi on OECD-maiden kärki-/keski-/alimmassa kolmanneksessa" osoittaa kunkin indikaattorin osalta korkeaa/keskimääräistä/matalaa hyvinvoinnin tasoa muihin OECD-maihin verrattuna. "Paranee" tarkoittaa paranemista, "entisellään" tarkoittaa, ettei selvää muutosta ole, ja "heikkenee" tarkoittaa, että kyseinen indikaattori on heikentynyt vuoteen 2010 verrattuna. Indikaattori-kohtaiset kynnyksarvot ajan kuluessa tapahtuvien muutosten määrittämiseksi löytyvät oppaista How's Life? 2017 ja How's Life? 2020.

Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Kuusi keskeistä hyvinvointihavaintoa Suomessa

Havainto 1: Suomen hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen vahvuudet edellyttävät tulevaisuuteen suuntautuvia investointeja, jotta keskeisten ympäristöä koskevien osaamisen alueiden sekä tutkimuksen ja kehityksen laskusuunta saadaan pysäytettyä ja heikentynyttä toimintakykyä parannettua

Kokonaisuudessaan hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien taso on Suomessa tällä hetkellä korkealla. Keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä ne saattavat kuitenkin laskea, jos hyvinvoinnin ylläpitämiseen tarvittaviin resursseihin ei ajan mittaan panosteta. Tämä voi ilmetä osaamisvajeena keskeisillä sektoreilla, oppimistulosten heikentymisenä, vähäisempinä investointeina tutkimukseen ja kehitykseen sekä keskeisten ympäristöalojen kehityksen pysähtymisenä (kuva 1.4). Useiden taloudellisten, ympäristöä koskevien ja sosiaalisten ulottuvuuksien tuloksia olisikin parannettava edelleen. Tämä pätee myös joihinkin alueisiin, joilla Suomen keskimääräistä parempi suoriutuminen muihin OECD-maihin nähden on pysähtynyt tai laskenut.

Yksi näistä alueista liittyy tämänhetkisen ja tulevan työvoiman osaamiseen ja tietoihin. OECD:n aikuisten osaamiskartoituksen mukaan Suomen työvoima on OECD:n koulutetuimpia.³ Kuitenkin osaamispula ja osaamisen kohtaamattomuus ovat selvästi lisääntymässä ikääntyvään yhteiskuntaan liittyvillä sektoreilla eli terveydenhuolto- ja hoivapalveluissa sekä huipputeknologian aloilla. Esimerkiksi Teknologiateollisuus ry on arvioinut huipputeknologia-alan työllisyystarpeiden kasvavan 41 prosenttia seuraavan 10 vuoden aikana ja huomauttanut, että oppimistulosten heikkeneminen voi vaikeuttaa osaamistarpeiden täyttämistä keskipitkällä aikavälillä (OECD, 2022_[12]). Lisäksi lähes 20 prosenttia suomalaisesta työvoimasta oli vuonna 2020 työttömiä, työnhakuun turhautuneita tai alityöllistettyjä: tämä osa työvoimasta ei käyttänyt koko potentiaaliaan ja oli vaarassa menettää ajan mittaan osaamistaan ja motivaatiotaan (kuva 1.4, ruutu D).

Vaikka matematiikan, lukutaidon ja luonnontieteiden taitoja testaavan PISA-tutkimuksen useimpien ulottuvuuksien tulokset Suomen osalta olivat edelleen maiden parhaimmistoa, tulokset ovat silti heikentyneet viime vuosikymmenen aikana (kuva 1.4, ruutu C). Suomi on myös niiden seitsemän OECD-maan joukossa, joissa vuoden 2018 tulokset ovat heikentyneet edellisistä PISA-tuloksista kaikissa

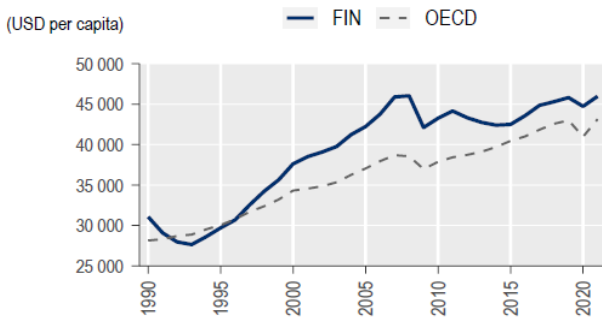
kolmessa aineessa (matematiikka, luonnontieteet ja lukutaito) (OECD, 2020_[7]). Samaan aikaan oppilaiden välinen eriarvoisuus on kasvanut. Suomessa oppilaiden sosioekonominen asema vaikutti vähemmän osaamiseen kuin muissa maissa (79 pistettä Suomessa ja 89 pistettä OECD:ssä keskimäärin), mutta vaikutus kasvoi vuoteen 2009 verrattuna (jolloin Suomen tulos oli 61 pistettä). Varsinkin lukutaidon ja luonnontieteiden osalta laskua oli etenkin heikoimmin menestyvien oppilaiden joukossa (OECD, 2018_[13]).

Tuleva talouskasvu tarvitsee tietopääomaa, jonka avulla voidaan myös valjastaa vihreän ja digitaalisen siirtymän hyödyt käyttöön. Keskimääräinen henkisen omaisuuden kanta⁴ 31 OECD-maassa kasvoi tosiasiallisesti 16,2 prosenttia vuosina 2010–2018, kun taas Suomessa se laski 15,6 prosenttia (OECD, 2020_[7]). Samoin tutkimuksen ja kehityksen investoinnit ovat yleisesti ottaen olleet vähenemään päin, ja erityisesti ympäristön ja energian tutkimus- ja kehitystoiminnan osuus julkisista tutkimus- ja kehitysbudjeteista on ollut suhteellisen pieni (OECD, 2021_[14]). Konkreettisesti Suomen julkiset ja yksityiset investoinnit tutkimus- ja kehitystoimintaan laskivat vuoden 2009 BKT:n 3,8 prosentista 2,5 prosenttiin vuonna 2021, mikä on alle OECD:n kolmen prosentin keskiarvon.

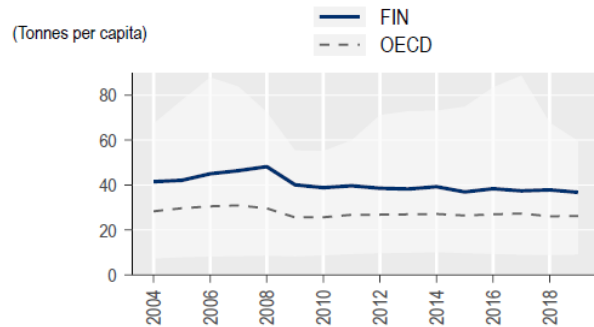
OECD:n hyvinvoinnin pääindikaattorit osoittavat myös, että ympäristön kestävyudessa on haastetta. Suomen raaka-ainejalanjälki (talouden kulutuskysyntään vastaamiseksi hankitut ja käytetyt raaka-aineet) on edelleen suuri. Se laski 41,5 tonnista 36,7 tonniin henkeä kohti vuosina 2004–2019 mutta pysyi koko ajan huomattavasti OECD:n keskiarvon yläpuolella (26,2 tonnia henkeä kohti vuonna 2019). Kasvihuonekaasupäästöt ovat Suomessa vähentyneet selvästi vuodesta 2004, mutta maankäytön ja metsätalouden osalta ehkäisytaavoitteet eivät ole kohdillaan (kuvattu tarkemmin näkemyksessä 2). Viimeisimmässä *OECD:n Suomen ympäristökatsauksessa* todetaan, että vaikka ilmastonmuutokseen, uusiin energiamuotoihin siirtymiseen ja kestävään liikenteeseen liittyviä investointeja on tehostettu, edistyksen on oltava merkittävämpää kansallisten ilmastoneutraalius- ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamiseksi (OECD, 2021_[14]).

Kuva 1.4. Monilla sosiaali- ja ympäristöaloilla taantuminen ja pysähtyneisyys voi olla este Suomen tulevalle hyvinvoinnille

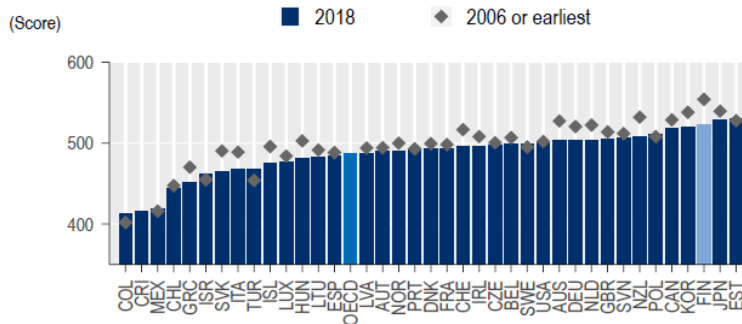
A. BKT asukasta kohden

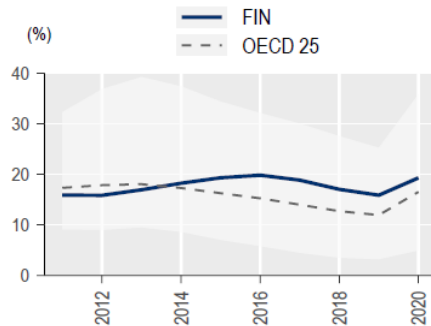
B. Raaka-ainejalanjälki

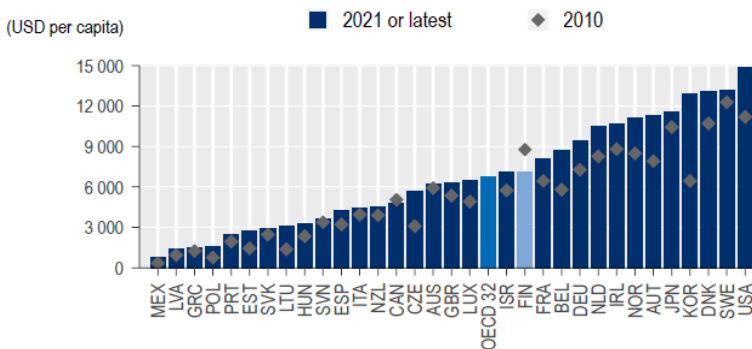
C. Oppilaiden osaaminen luonnontieteissä

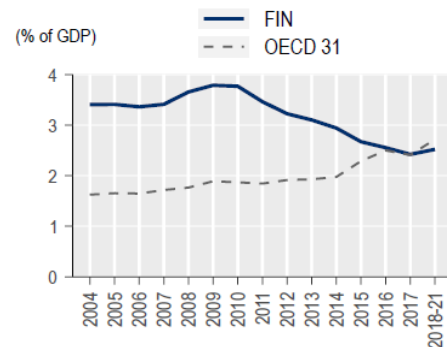
D. Työvoiman alikäyttöaste

E. Henkisen omaisuuden kanta

F. Investoinnit tutkimukseen ja kehitykseen

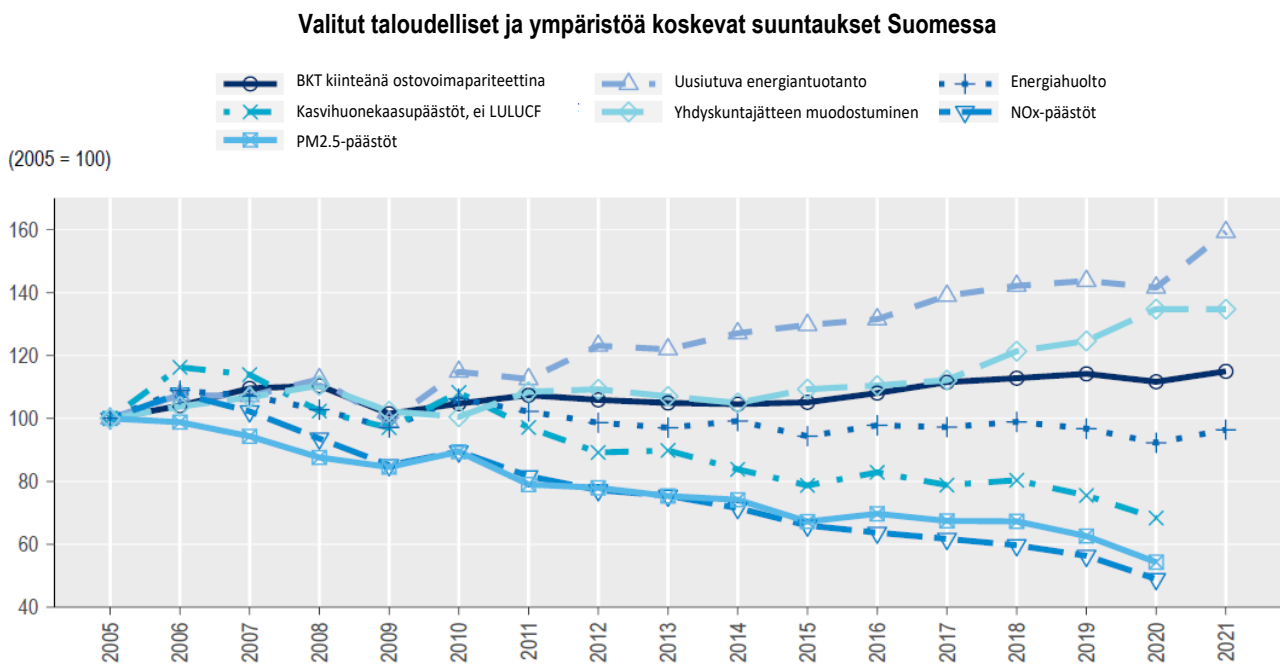
Huomautus: Varjostetut harmaat alueet ruuduissa B ja C edustavat kunkin vuoden parhaan ja huonoimman OECD-maan välistä vaihtelua. Ruutu A: BKT asukasta kohden, Yhdysvaltain dollaria vuoden 2015 kiinteinä hintoina ja ostovoimapariteettina; Ruutu B: talouden loppukysynnän tyydyttämiseksi hankittujen ja käytettyjen raaka-aineiden kokonaisjakautuminen tonneina asukasta kohti; Ruutu C: 15-vuotiaiden oppilaiden PISA-keskiarvot luonnontieteissä ([katso kuva 2.14 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu D: työvoiman alikäyttöaste sisältää työttömät, työnhakuun turhautuneet työntekijät (eli työvoiman ulkopuoliset, jotka eivät ole aktiivisesti etsineet työtä edellisten neljän viikon aikana mutta jotka haluavat työskennellä ja ovat sitä varten käytettävissä) ja alityöllistetyt (kokoaikatyöntekijät, jotka työskentelevät tavanomaista lyhyemmän ajan tutkimusviikon aikana taloudellisista syistä, ja osa-aikatyöntekijät, jotka haluavat mutta eivät löydä kokoaikatyötä) ilmaistuna suhteessa kokonaistyövoimaan ([katso kuva 4.11 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu E: maan tietöpääoma (esimerkiksi tutkimus ja kehitys, ohjelmistot ja tietokannat, mineraalien etsintä ja arviointi sekä viihteen, taiteen ja

kirjallisuuden alkuperäisteokset)⁵, Yhdysvaltain dollaria asukasta kohti sekä Ruutu F: julkiset ja yksityiset tutkimus- ja kehitysinvestoinnit BKT:n osuutena ([katso kuva 4.4 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).
Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Näkemys 2: Olettaessa tarvittavia askeleita kohti vihreää taloutta, on tehtävä lyhyen aikavälin kompromisseja osallistavan siirtymän tukemiseksi

Marinin hallitus asetti Osallistava ja osaava Suomi -hallitusohjelmassaan tavoitteeksi tulla hiilineutraaliksi kiertotaloudeksi vuoteen 2035 mennessä ja otti käyttöön kestävän kehityksen verouudistuksen, jossa hiilivero perustuu koko elinkaaren kasvihuonekaasupäästöihin (OECD, 2021_[14]). Heinäkuussa 2022 voimaan tullut ilmastolaki linjasi edelleen toimeenpanosta, seurannasta ja sidosryhmien sitouttamisesta, jotta ilmastoneutraalius saavutetaan vuoteen 2035 mennessä, sekä tavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050 (ympäristöministeriö, 2022_[15]). Suomi pärjää hyvin viheralueille pääsyn, ilmansaasteiden ja uusiutuvan energian tuotannon osalta, mutta muilla alueilla tarvitaan lisätoimia (kuva 1.5, kuva 1.6). Näkemyksessä 1 todettiin jo, että raaka-aineiden käyttö on pysynyt jatkuvasti korkealla tasolla kahden viime vuosikymmenen aikana ja etteivät ilmastomuutoksen vastaiset toimet täytä asetettuja tavoitteita. Tämä osoittaa, että ympäristötavoitteiden ja useiden OECD-maiden lyhyen aikavälin taloudellisten etujen välisiä jännitteitä on vaikea sovittaa yhteen.

Kuva 1.5. Suomen talouskasvu ja valittujen ympäristöindikaattoreiden kehitys

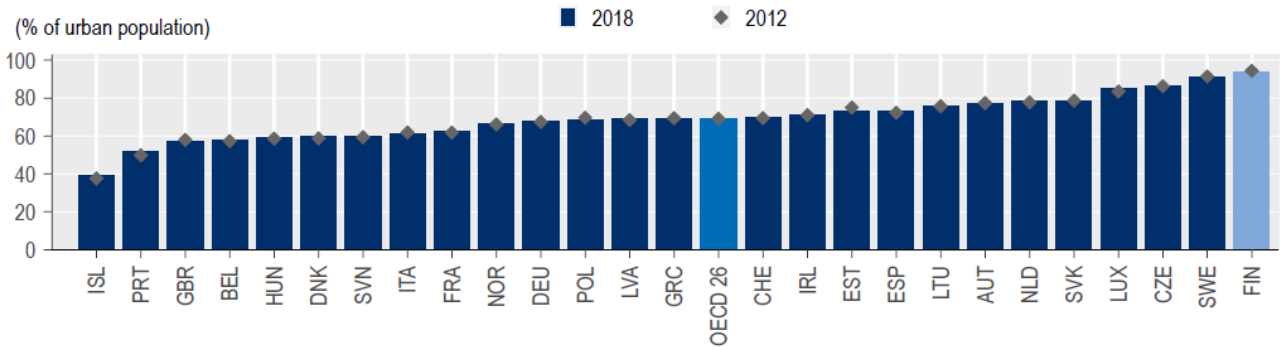
Huomautus: BKT vuoden 2015 kiinteinä hintoina ja ostovoimapariteettina.

Lähde: OECD Environment at a Glance (database), <https://www.oecd.org/environment/environment-at-a-glance/>.

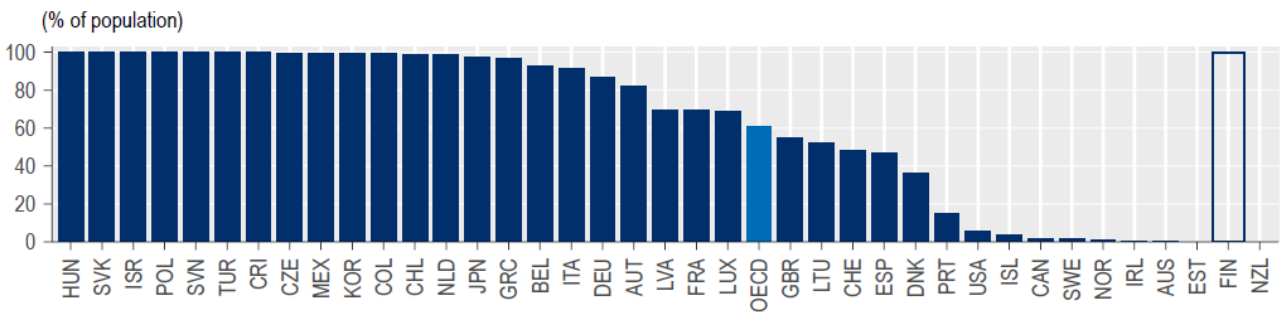
Suomessa on vaivatonta päästä puhtaille viheralueille. Vuonna 2018 kaupunkiväestöstä 94 prosentilla oli kotoaan viiden minuutin kävelymatka julkiseen puistoon, metsään tai muuhun virkistyskäyttöön tarkoitettuun viheralueeseen. Viheralueille pääsyn prosenttiosuus on OECD-maista suurin (kuva 1.6, ruutu A).⁶ Suomi kuuluu myös ilmanlaadun osalta OECD:n parhaimmistoon. Ulkoilman epäpuhtauksien haitalliset tasot on saatu käytännössä poistettua vuodesta 2012 alkaen (ja jo vuonna 2005 ainoastaan alle kaksi prosenttia väestöstä altistui ilman epäpuhtauksille) (kuva 1.6, ruutu B). Vuonna 2019 Suomi kuuluiikin niihin EU-maihin, joissa ilmansaasteiden aiheuttamia ennenaikaisia kuolemia oli vähiten (OECD / Euroopan unioni, 2022_[16]).

Kuva 1.6. Kasvihuoneekaasupäästöjen ja raaka-aineiden kulutuksen osalta kehityksen on oltava merkittävämpää

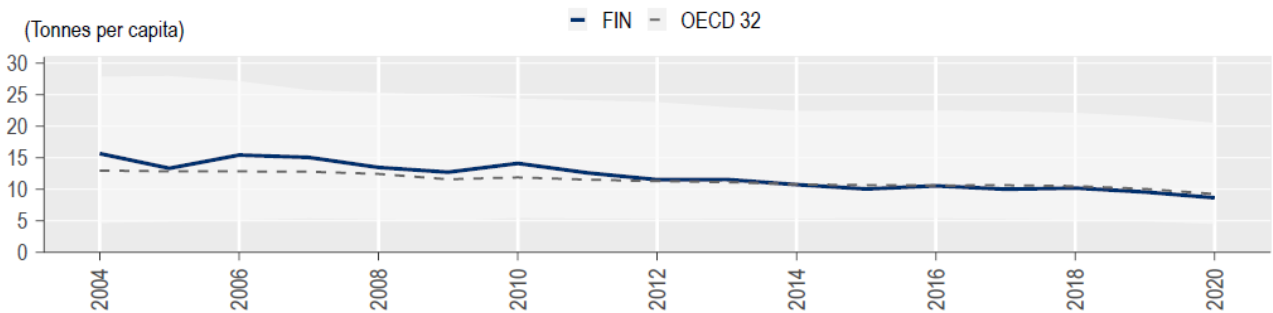
A. Pääsy viheralueelle

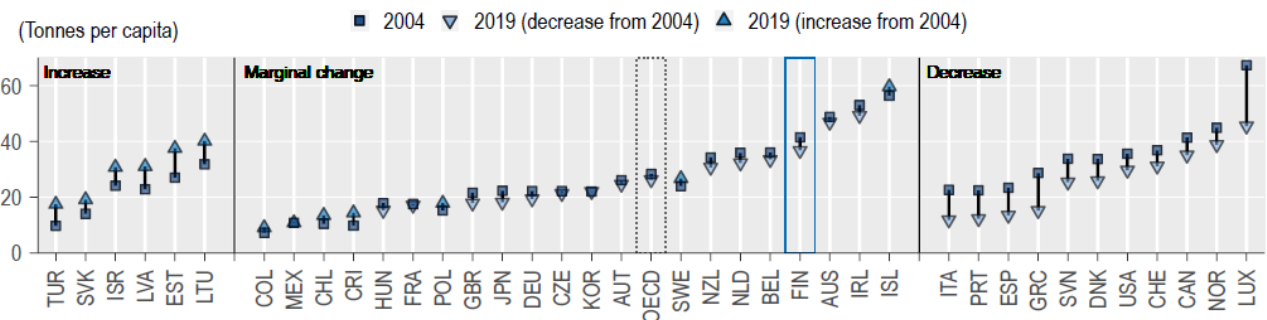
B. Altistuminen ulkoilman epäpuhtauksille, 2019

C. Kasvihuoneekaasupäästöt

D. Raaka-ainejalanjälki

Huomautus: Varjostetut harmaat alueet ruudussa C edustavat kunkin vuoden parhaan ja huonoimman OECD-maan välistä vaihtelua. Ruutu A: kaupunkiväestön osuus, jolla pääsy viheralueelle viidessä minuutissa kävellen ([katso kuva 2.15 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu B: väestön altistuminen ulkoilman pienhiukkasille yli Maailman terveysjärjestön suositusten (yli 10 mikrogrammaa/m) ([katso kuva 2.16 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu C: kotimaisen tuotannon kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt, ilman maankäyttöä, maankäytön muutoksia ja metsätaloutta (LULUCF), tonnia asukasta kohti, hiilidioksidiekvivalenttia, tuhatta ([katso kuva 4.6 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)) ja Ruutu D: talouden loppukysynnän tyydyttämiseksi hankittujen ja käytettyjen raaka-aineiden määrän muutos, muutoksen kynnyksarvot ovat +/- 5 tonnia asukasta kohden ([katso kuva 4.8 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: *OECD How's Life? Well-being* (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Energian ja päästöjen osalta edistyminen on ollut vaihtelevaa. Toisaalta Suomi on investoinut merkittävästi uusiutuvan energian tuotantoon. Kun uusiutuvien energialähteiden osuus OECD:n energiavalikoimassa kasvoi 8,5 prosenttiyksikköä vuosina 2004–2021, Suomessa kasvu oli lähes 16 prosenttiyksikköä. Vuonna 2021 Suomen energiasta 40 prosenttia oli uusiutuvaa (OECD, 2023_[17]). Toisaalta, vaikka kasvihuonekaasupäästöt asukasta kohden ovat vähentyneet kahden viime vuosikymmenen aikana (kuva 1.6, ruutu C), absoluuttisesti mitattuna hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä edellyttäisi 5,6 prosentin vuosittaisia päästövähennyksiä. Tällainen vauhti on 2,5-kertainen vuosiin 2005–2019 verrattuna (OECD, 2021_[14]). Lisäksi (vuoden 2022 heinäkuusta lähtien voimassa olleessa) ilmastolaissa asetetun nettonollatavoitteen saavuttamiseksi metsätalouden ja muiden maankäyttösektoreiden nettopäästöjen tulisi laskea -21 miljoonaan tonniin hiilidioksidiekvivalenttia. Vuonna 2021 metsäsektorista tuli kuitenkin ensimmäistä kertaa nettopäästäjä (2,1 Mt hiilidioksidiekvivalenttia) (OECD, 2022_[12]).

Myös jätteen muodostuminen, metsien käytön intensiteetti ja ravinnesaasteet ovat jatkaneet nousuaan, kun taas raaka-ainejalanjäljen pienentäminen on edistynyt vain vähän (kuva 1.5; kuva 1.6, ruutu D). Myös Euroopan alhaisimpien joukossa oleva materiaalien kiertotalousaste ja materiaalien tuottavuus edellyttävät huomattavia parannuksia (OECD, 2021_[14]).⁷ Useimpiin muihin OECD-maihin verrattuna Suomen uhanalaisuusindeksi on hyvällä tolalla (maan yleinen lajien sukupuuttoriski), mutta tästäkin huolimatta 12 prosenttia Suomen lajeista ja 48 prosenttia luontotyypeistä luokiteltiin uhanalaisiksi vuonna 2019 (OECD, 2021_[14]). Tilanne on erityisen huolestuttava Etelä-Suomessa, jossa elinympäristöt ovat usein pirstoutuneita ja maankäyttöpaineet ovat suuremmat kuin pohjoisessa (OECD, 2021_[14]).

Metsäsektori on perinteisesti ollut ja on edelleen erittäin tärkeä taloudelle, erityisesti viennille. Sektorilla voidaan nähdä monimutkaisia kompromisseja useiden ympäristötavoitteiden ja taloudellisten etujen välillä. Ensinnäkin metsätalous on yksi niistä sektoreista, jotka eivät saavuta Suomen päästövähennystavoitteita, ja samalla sen kautta odotetaan syntyvän useita uusia vihreitä työpaikkoja. Toiseksi Suomessa ilmastomuutoksen hillitsemisen bioenergiapainotus saattaa lisätä metsätaloutta (sillä tässä yhteydessä biomassaa saatetaan tuottaa puista ja puumaisista pensaista). Tästä johtuva hakkuumäärien nousu ja hiilinielupotentiaalin pienentyminen lisäävät todennäköisesti painetta saavuttaa päästövähennyksiä ja luonnon monimuotoisuutta koskevat tavoitteet. Kolmanneksi, kun metsätaloustuotteiden kysyntä kasvaa, bioenergiaan panostaminen lisää todennäköisesti myös maanomistajille luonnon monimuotoisuuden suojelusta maksettavia korvauksia (OECD, 2021_[14]).

Jatkossa on tärkeää seurata sekä ilmastomuutoksen että ilmastomuutoksen hillitsemisen politiikkojen sosiaalisia vaikutuksia ja vaikutusten jakautumista ja sisällyttää ne asiaankuuluviin politiikkoihin, joita ovat esimerkiksi työmarkkina-, terveys-, asumis-, muuttoliike- ja sosiaaliturvapolitiikat. Näin voidaan vastata negatiivisia vaikutuksia kohtaavien yhteisöjen ja alueiden tarpeisiin, ja antaa laajempaa tukea uudistuksille ja siirtymäpolitiikoille (OECD, 2021_[18]). Esimerkiksi Suomen tavoitteena on luopua kivihilestä ja vähintään puolittaa turpeen kulutus vuoteen 2030 mennessä. Kun Suomi korvaa näitä energialähteitä, on kiinnitettävä huomiota siihen, onko hiiltä ja turvetta käyttäneillä ryhmillä energiaköyhyyden riski, sekä tuettava työntekijöitä, yhteisöjä ja alueita, joihin kivihilivoimaloiden

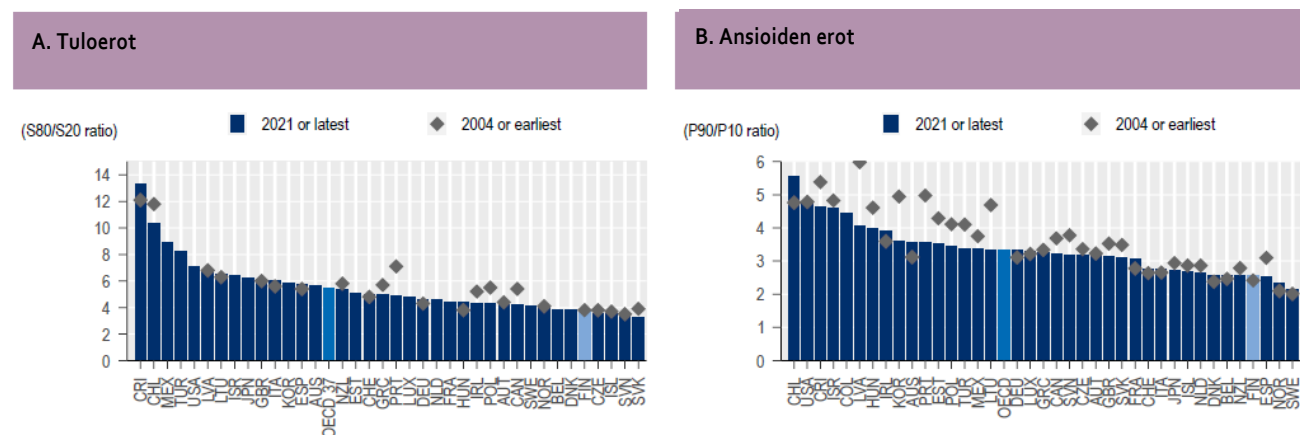
sulkemiset vaikuttavat. Vaikka rakennusten ja laajemminkin rakennusalan energia- ja päästötehokkuutta lisäävillä toimilla voidaan vähentää päästöjä, nämä investoinnit eivät ole kaikille kohtuuhintaisia (katso näkemys 4, jossa käsitellään asuntojen kohtuuhintaisuutta). Lisäksi lämpötilan muutosten on havaittu vaikuttavan mielenterveyteen (esimerkiksi heikentämällä ihmisten kykyä säädellä ruumiinlämpöä, häiritsemällä unta ja lisäämällä itsemurhariskiä), ja ilmastonmuutos on aiheuttanut uusia ahdistuksen muotoja, kuten ekoahdistusta, mikä on huomioitava terveydenhuollon ja muiden alojen politiikoissa (OECD, 2023_[19])

Havainto 3: Suomi on osallistava ja tasa-arvoinen yhteiskunta, mutta sukupuolten välinen tasa-arvo ja väestöryhmien väliset pysyvät erot aiheuttavat edelleen ongelmia

Seurausten ja mahdollisuuksien eriarvoisuus lisääntyy ihmisen eliniän aikana. Esimerkiksi erot sosioekonomisessa taustassa johtavat usein eroihin koulutustuloksissa, jotka puolestaan johtavat usein alhaisempiin tuloihin ja huonompiin työmarkkina- ja terveystuloksiin myöhemmin elämässä (Clarke, 2022_[20]). Eriarvoiset mahdollisuudet rajoittavat usein myös lasten ja tulevien sukupolvien mahdollisuuksia (OECD, 2018_[21]). Henkilökohtaisten menetysten lisäksi yhteiskunnalle aiheutuu huomattavia kustannuksia, kuten sosiaalisen yhteenkuuluvuuden heikkeneminen, kasvupotentiaalin ja verotulojen menetys sekä erilaisten julkisten tukitoimien suuremmat menot (Clarke, 2022_[20]). Hyvinvoinnin eriarvoisuus Suomessa on selvästi alle OECD:n keskiarvon, mutta eri väestönosat kokevat asian eri tavoin (kuva 1.7 ja kuva 1.10). Näihin on puututtava, jotta kaikki ryhmät voivat nauttia elämänlaadusta ja antaa oman panoksensa yhteiskunnalle, taloudelle ja vihreälle siirtymälle. Sosiaali- ja terveysministeriö otti vuoden 2021 huhtikuussa käyttöön toimintaohjelman terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien eriarvoisuuksien vähentämiseksi Suomessa. Sen puitteissa on tarkoitus toteuttaa 144 toimenpidettä vuoteen 2030 mennessä (OECD/European Observatory on Health Systems and Policies, 2021_[22]).

Suomessa vertikaalinen eriarvoisuus eli erot ylimmän ja alimman ryhmän välillä ovat yleensä pienempiä kuin muissa OECD-maissa tulojen ja ansioiden osalta (kuva 1.7). Esimerkiksi vuonna 2020 Suomen rikkain 20 prosenttia sai lähes neljä kertaa enemmän tuloja kuin köyhin 20 prosenttia, kun OECD:ssä vastaava suhde on neljän sijaan keskimäärin viisi. Suomen suhdeluku ei silti juurikaan ole parantunut vuodesta 2004 (kuva 1.7, ruutu A). Kun tarkastellaan ansioiden jakautumista Suomessa, tilanne on samankaltainen (kuva 1.7, ruutu B).

Kuva 1.7. Vertikaalinen eriarvoisuus on merkittävää, vaikkakin vähäisempää kuin muissa OECD-maissa

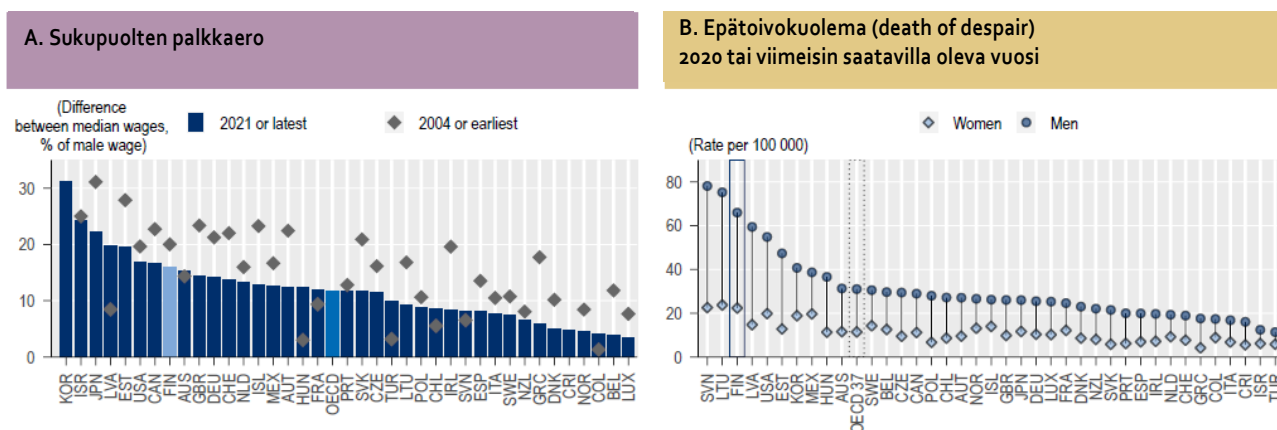
Huomautus: Ruutu A: tulojakauman ylimmän 20 prosentin kotitalouksien käytettävissä olevien keskitulojen (ekvivalenttien) suhde alimman 20 prosentin keskituloihin (katso kuva 2.3 ja sen tarkemmat kuvatiedot, [linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu B: 90. prosenttipisteen ansioiden suhde 10. prosenttipisteen ansioihin, kokopäiväiset työntekijät.⁸

Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Mitä tulee sukupuolten välisiin hyvinvointieroihin Suomessa, naisten kokemukset ovat miehiä huonommat lähes kaikilla työmarkkinoiden osa-alueilla. Esimerkiksi vuodesta 2004 lähtien tapahtuneesta edistyksestä huolimatta sukupuolten välinen palkkaero on Suomessa edelleen merkittävä, sillä naiset ansaitsivat 16 prosenttia vähemmän kuin miehet vuonna 2020. Prosenttiluku on yksi OECD:n suurimmista (jossa keskiarvo oli 12 prosenttia) ja Euroopan OECD-maiden kolmanneksi suurin (kuva 1.8, ruutu A). Suomalaisnaiset kokevat myös suurempaa työkuormitusta (tilanteet, joissa työn vaatimukset ylittävät heidän käytettävissään olevat resurssit). Tilanne on siis päinvastainen kuin muissa OECD-maissa yleensä (luku 3). Lisäksi naisten kokonaistyöaika on suurempi – jopa suurempi kuin muissa OECD-maissa: kun otetaan huomioon sekä palkallinen että palkaton työ, suomalaisnaiset työskentelevät päivässä 37 minuuttia enemmän kuin miehet (verrattuna OECD:n 25 minuutin keskiarvoon) (luvut 2 ja 3).

Sen sijaan suomalaismiehet tekevät naisia todennäköisemmin pitkää päivää palkkatyössä ja ovat pitkäaikaistyöttöminä. Muiden OECD-maiden havainnoista poiketen Suomessa naisista 1,6 prosenttia ja miehistä 2,1 prosenttia oli vuonna 2021 työttömänä vähintään 12 kuukautta (luku 3). Vaikka naiset kaikissa OECD-maissa yleensä tuntevat olonsa miehiä vähemmän turvalliseksi yksin yöllä liikkueensa ja molemmat sukupuolet kokevat olonsa suhteellisen turvalliseksi, Suomessa sukupuolten välinen ero, lähes 20 prosenttiyksikköä, on suurempi kuin OECD:ssä keskimäärin (17 prosenttiyksikköä vuosina 2017–2022). Muiden OECD-maiden tapaan myös suomalaismiehet kuolevat naisia todennäköisemmin henkirikoksiin. Vuonna 2018 miehet kuolivat myös lähes kolme kertaa naisia todennäköisemmin itsemurhaan, alkoholin väärinkäyttöön ja huumeiden yliannostukseen eli kokivat niin sanotun epätoivokuoleman (death of despair) (kuva 1.8, ruutu B). Vuoteen 2004 verrattuna nämä suomalaismiesten kuolemat ovat kuitenkin vähentyneet merkittävästi, kun taas naisten luvut ovat pysyneet ennallaan (luku 3).

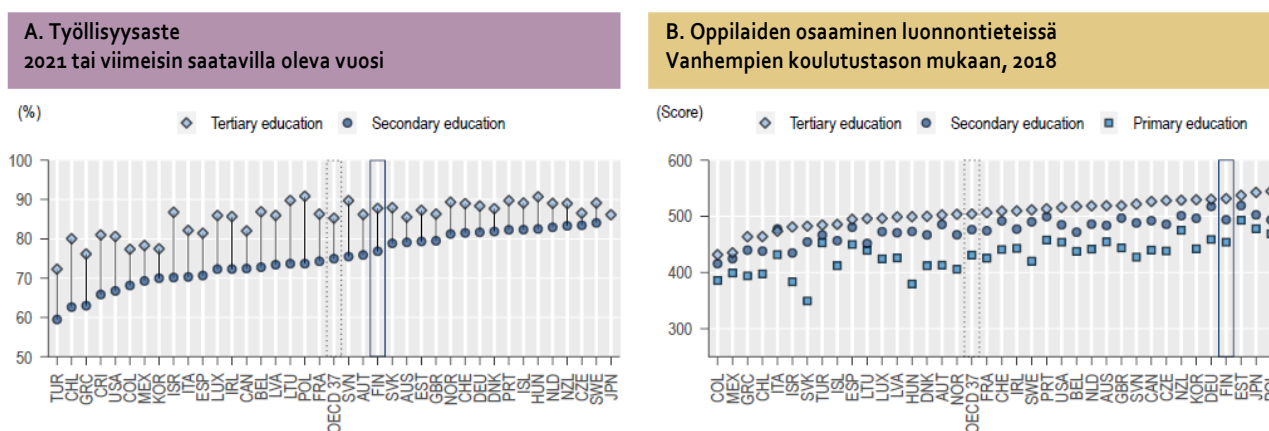
Kuva 1.8. Sukupuolten väliset erot hyvinvointituloksissa osoittavat, että sekä naisilla että miehillä on ainutlaatuiset haasteensa

terveyttään hyvänä. Lisäksi vain keskiasteen koulutuksen saaneista suomalaisista 26 prosenttia koki työkuormitusta vuonna 2015, kun korkeakoulututkinnon suorittaneilla vastaava osuus oli kuusi prosenttia. Huolestuttavaa on, että korkea-asteen ja keskiasteen koulutuksen suorittaneiden välinen työllisysero – joka oli Suomessa 11 prosenttiyksikköä vuonna 2021 eli hieman OECD:n keskiarvon yläpuolella – on kasvanut sekä Suomessa että OECD:ssä vuodesta 2014 lähtien (kuva 1.9, ruutu A).

Erot koulutustasoissa vaikuttavat myös tuleviin sukupolviin ylläpitämällä eriarvoisuutta. Peruskoulun suorittaneiden vanhempien suomalaislapset saivat vuoden 2018 PISA-testissä luonnontieteissä keskimäärin 454 pistettä. Sitä vastoin keskiasteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen saaneiden vanhempien lapset saivat 494 ja 532 pistettä (kuva 1.9, ruutu B). Suomalaislasten luonnontieteiden PISA-tulosten välillä oli OECD-maiden keskiarvoa suurempi ero sen perusteella, olivatko vanhemmat suorittaneet perus- vai korkea-asteen koulutuksen.

Kuva 1.9. Koulutustasoon liittyvä eriarvoisuus voi vaikuttaa tuleviin sukupolviin ja sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen

Huomautus: Ruutu A: 25–64-vuotiaat työlliset, osuus samanikäisestä väestöstä⁹; Ruutu B: 15-vuotiaiden oppilaiden PISA-keskiarvot luonnontieteissä vanhempien koulutustason mukaan ([katso kuva 3.19 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

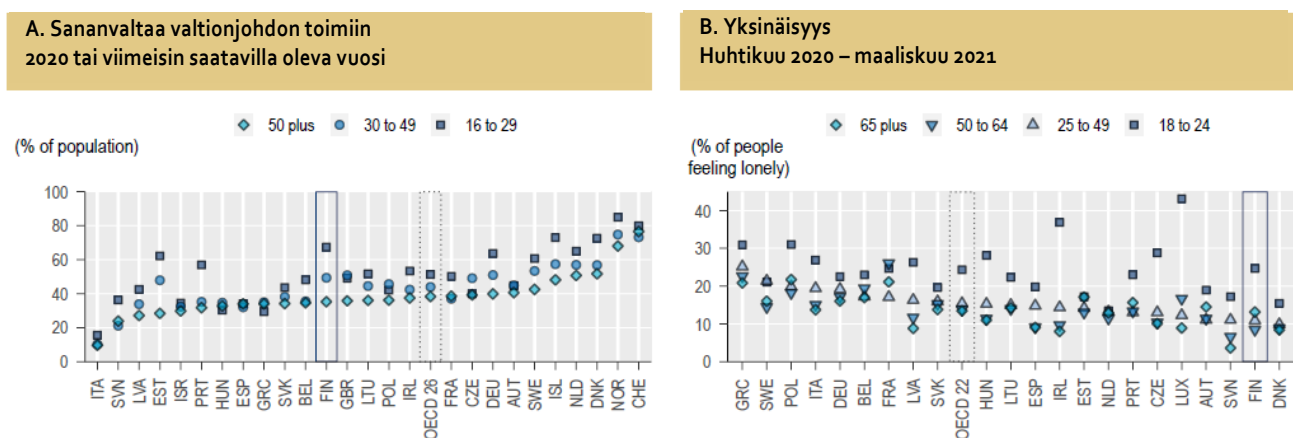
Ikään perustuvien hyvinvointierojen tuloksissa on joitakin huomattavia eroja nuorempien (15–24/29-vuotiaat), keski-ikäisten (25/30–45/50-vuotiaat) ja vanhempien (vähintään 50-vuotiaat) välillä. Osa eroista voi osittain johtua suoraan iästä, esimerkiksi omasta koetusta terveydestä, tai uran ansiokehityksen luonteesta. Kuten muissakin OECD-maissa, Suomessa nuoremmat pärjäävät yleensä vanhempia työntekijöitä huonommin työmarkkinatulosten, kuten työllistymisen, nettotulojen tai työkuormituksen suhteen, kun taas keski-ikäiset ja vanhemmat tekevät pidempää työpäivää, ovat todennäköisemmin pitkäaikaistyöttömiä ja viettävät vähemmän aikaa vuorovaikutuksessa ystävien ja perheen kanssa.

Suomessa on kuitenkin eri ikäryhmien välisiä erityisiä hyvinvointieroja. Vaikka saatavilla olevien tietojen perusteella erot vaihtelevat OECD-maiden välillä, vanhemmat ihmiset kokevat keskimäärin eniten, ettei heillä ole sananvaltaa valtionjohdon toimiin (poliittisen tehokkuuden käsite). Erot Suomessa ovat kuitenkin merkittävästi suuremmat kuin muissa OECD-maissa (kuva 1.10, ruutu A). Itse asiassa vain 35 prosenttia yli 50-vuotiaista suomalaisista koki, että heillä oli sananvaltaa siihen, mitä valtionjohto teki vuonna 2020, kun muissa OECD-maissa vastaava luku oli 40 prosenttia. Vaikka poliittinen tehokkuus parani Suomessa kaikissa ikäryhmissä vuodesta 2016, sukupolvien väliset kiistattomat erot kasvoivat tänä aikana (luku 3).

Nuoria koskeva uusi huolenaihe liittyy koronapandemian aikana lisääntyneeseen yksinäisyyteen. Muiden OECD-maiden tavoin ennen pandemiaa yli 50-vuotiaat suomalaiset kertoivat keski-ikäisiä ja nuorempia

todennäköisemmin tunteensa olonsa yksinäiseksi neljän edeltävän viikon aikana lähes koko ajan tai koko ajan (OECD, 2021^[23]). Itse asiassa OECD-maissa tietämys yksinäisyydestä ja sosiaalisesta eristäytymisestä on koskenut eniten juuri vanhempia ihmisiä. Suuri osa yksinäisyyttä ja terveyttä koskevasta tutkimuksesta, kuten sen torjumiseen käytettävistä keinoista, koskee yli 55-vuotiaita (jotka todennäköisimmin asuvat yksin, menettävät perheenjäseniä tai ystäviä, ovat kroonisesti sairaita ja kärsivät kuulonalenemasta) (OECD, 2023^[24]). Nuoret ovat koronan aikana kuitenkin nousseet uudeksi yksinäisyyttä ja ahdistusta kokevien riskiryhmäksi, mikä muuttaa pandemiaa edeltänyttä tilannetta (OECD, 2021^[23]). Suomi ei poikkea tästä suuntauksesta: vuoden 2020 huhtikuun ja vuoden 2021 maaliskuun välisenä aikana 25 prosenttia 18–24-vuotiaista kertoi kokeneensa yksinäisyyttä kahden viime viikon aikana, kun keski-ikäisillä vastaava luku oli 11 prosenttia ja sitä vanhemmilla kahdeksan prosenttia (kuva 1.10, ruutu B). Vuoden 2022 keväällä luvut eivät olleet vielä palanneet vuoden 2020 tasolle: 18–29-vuotiaat eurooppalaiset nuoret olivat edelleen yksinäisin ikäryhmä, ja nuorista yli kolmannes kokee yksinäisyyttä (Eurofound, 2022^[25]).

Kuva 1.10. Ikäkohtaiset hyvinvointierot ovat joillakin alueilla huomattavia

Huomautus: Ruutu A: niiden ihmisten osuus, jotka vastasivat ”jonkin verran”, ”paljon” tai ”hyvin paljon” kysymykseen ”Kuinka paljon [maan] poliittinen järjestelmä antaa sinun kaltaistesi vaikuttaa valtion johdon toimintaan?”, ikäryhmittäin¹⁰; Ruutu B: niiden ihmisten osuus, jotka kertovat tunteensa olonsa yksinäiseksi neljän edeltävän viikon aikana lähes koko ajan tai koko ajan, ikäryhmittäin ([katso kuva 2.25 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>; Eurofound, Living, working and COVID-19 e-survey (database), <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19>.

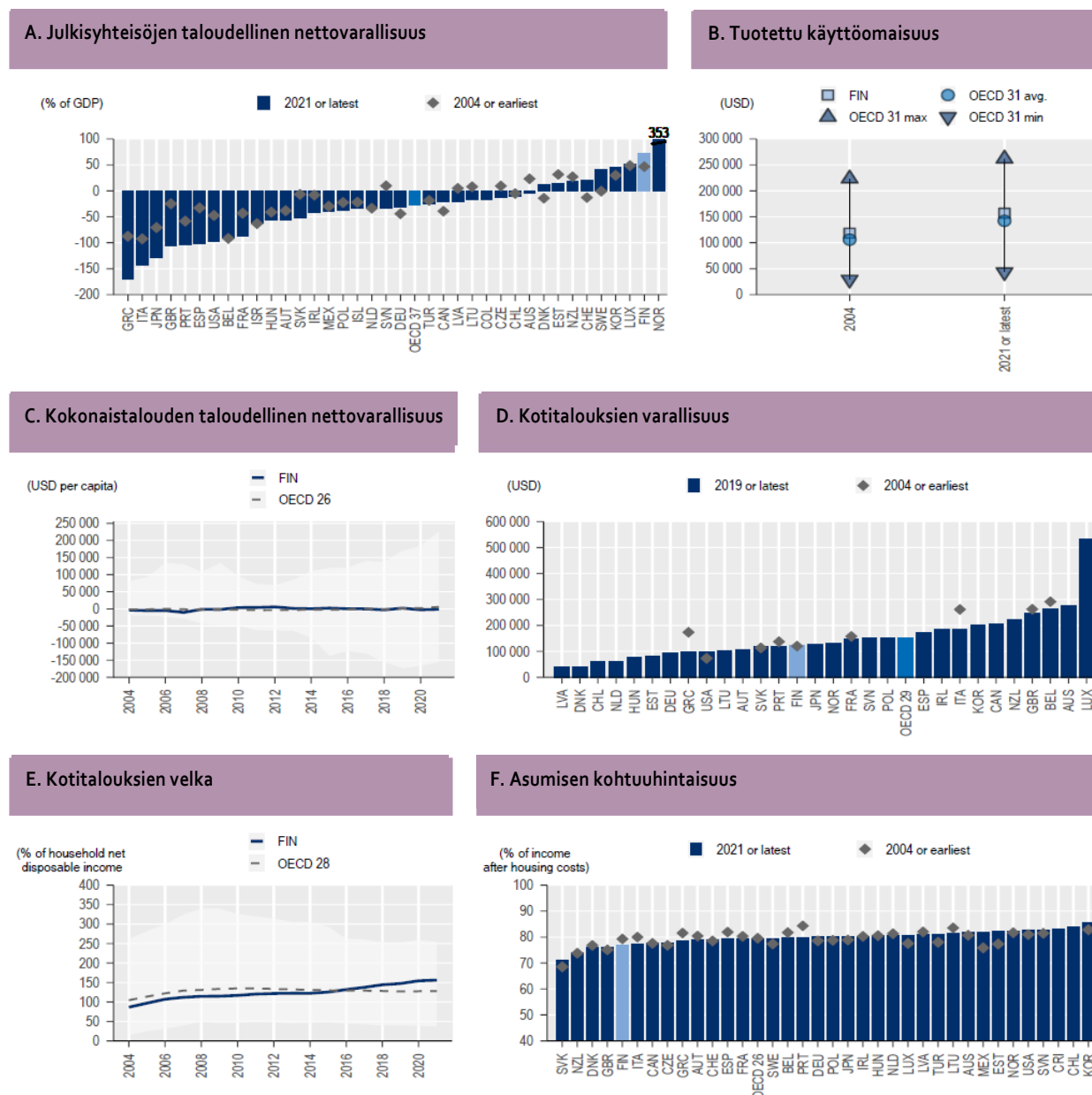
Havainto 4: Suomalaiset nauttivat korkeasta aineellisesta hyvinvoinnista, mutta kotitalouksille kertyy velkaa ja hyvää asuntoa on vaikeampi hankkia

Suomi pärjää taloudellisen pääoman pääindikaattoreilla mitattuna erittäin hyvin (kuva 1.11, ruudut A–C). Esimerkiksi vuonna 2021 Suomen julkisyhteisöjen nettovarallisuus (prosentteina BKT:stä) oli OECD-maiden korkein Norjan jälkeen. Toisin kuin useimmissa OECD-maissa, joissa luvut olivat negatiivisia, julkisyhteisöjen taloudellinen nettovarallisuus kasvoi Suomessa vuosina 2004–2021 BKT:n 47 prosentista 72 prosenttiin. Tuotettu käyttöomaisuus asukasta kohti kasvoi myös selvästi vuoden 2004 noin 118 000 Yhdysvaltain dollarista 157 000 Yhdysvaltain dollariin vuonna 2021, mikä on johdonmukaisesti OECD:n keskiarvon yläpuolella. Suomen talouden nettovarallisuus on vaihdellut nollan ympärillä vuosina 2004–2020, mikä tarkoittaa, että Suomen muuhun maailmaan kohdistuvat rahoitusvelat ja rahoitussuamiset ovat olleet koko tämän ajan muihin OECD-maihin verrattuna lähes tasapainossa. Muissa OECD-maissa tämän indikaattorin tulokset ovat jatkaneet hajautumistaan (esimerkiksi erityisesti sen osalta, kuinka paljon velat ylittävät saatavat).

Vaikka valtion ja koko talouden taloudellinen asema on suotuisa, kotitalouksien taloudellinen asema on heikentynyt (kuva 1.11, ruudut D–E). Muiden OECD-maiden tapaan Suomen kotitalouksien varallisuuskehitys pysähtyi vuosina 2009–2016 ja oli 121 100 Yhdysvaltain dollaria vuonna 2016 eli alle

OECD:n 155 000 Yhdysvaltain dollarin keskiarvon. Kotitalouksien velkaantuneisuus on sen sijaan noussut jyrkästi kahden viime vuosikymmenen aikana: vuonna 2004 kotitalouksien velka oli Suomessa 87 prosenttia, kun taas vuonna 2021 se oli jo 156 prosenttia ja ylitti vuosina 2015–2016 OECD:n 123 prosentin keskiarvon. Vaikka kotitalouksien velka ei sinänsä ole huolenaihe, se uhkaa kotitalouksien taloudellista kestävyyttä niiden ylivelkaantuessa (tai kun velkaa on käytettävissä oleviin tuloihin nähden yli kolminkertaisesti). Kotitalouksien rahoitus- ja kulutustutkimuksen tiedot osoittavat, että Suomessa ylivelkaantuneiden kotitalouksien osuus on erityisen korkea lapsiperheissä, joissa osuus on noussut 19 prosentista 24 prosenttiin vuosina 2016–2019 (viimeisin saatavilla oleva vuosi tälle indikaattorille). Kotitalouksien yleinen ylivelkaantumisaste on pysynyt tänä aikana vakaana noin 11 prosentissa. Muita ylivelkaantuneita ryhmiä ovat asuntolainojen omistajat (29 prosenttia), itsenäiset ammatinharjoittajat (28 prosenttia) ja suuret kotitaloudet (nelihenkisistä kotitalouksista 22 prosenttia on ylivelkaantuneita ja vähintään viisihenkisillä kotitalouksilla vastaava osuus on 27 prosenttia) (OECD, 2021^[26]).

Kuva 1.11. Suomalaiset kotitaloudet velkaantuvat ja asuminen kallistuu

Huomautus: Varjostetut harmaat alueet ruuduissa C ja E edustavat kunkin vuoden parhaan ja huonoimman OECD-maan välistä vaihtelua. Ruutu A: oikaistu julkisyhteisöjen taloudellinen nettovarallisuus prosentteina BKT:stä ([katso](#)

[kuva 4.2 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu B: maan tuotetun taloudellisen omaisuuden, mukaan lukien asuntojen, rakennusten, rakenteiden, koneiden ja laitteiden, arvo; kasvatettavat varat, kuten kotieläinjalostus ja viinitarhat; aineeton omaisuus, kuten tietokoneohjelmistot, viihteen, kirjallisuuden ja taiteen alkuperäisteokset sekä varastot, Yhdysvaltain dollaria vuonna 2015 ostovoimapariteettina asukasta kohti ([katso kuva 4.1 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu C: maan ulkomainen nettovarallisuusasema muuhun maailmaan nähden; rahoitusvarat: valuutta, talletukset, velkapaperit, lainat, osake- ja sijoitusrahasto-osuudet/-yksiköt, rahoitusjohdannaiset ja työllisyysosakeoptiot sekä muut saamiset, Yhdysvaltain dollaria asukasta kohden nykyisenä ostovoimapariteettina ([katso kuva 4.5 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu D: maan yksityisten kotitalouksien hallussa olevien muiden kuin rahoitusvarojen (esimerkiksi asunnot) ja rahoitusvarojen (esimerkiksi talletukset ja osakkeet) summa ilman niiden rahoitusvelkoja (esimerkiksi lainat) mikrotietoina mitattuna, kotitalouden nettovarallisuuden mediaanina, Yhdysvaltain dollaria vuonna 2019 ostovoimapariteettina ([katso kuva 2.2 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu E: kotitalouksien (mukaan lukien kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt) kokonaisvelka, joka sisältää lainat (pääasiassa asuntolainat ja kulutusluotot) ja muut velat, osuutena käytettävissä olevista nettotuloista ([katso kuva 4.3 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)) ja Ruutu F: kotitalouden oikaistujen käytettävissä olevien bruttotulojen prosentiosuus asunnon vuokran ja ylläpidon jälkeen ([katso kuva 2.4 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: OECD How's Life? Well-being (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Suomen kotitaloudet, joilla on asuntolainaa, ovat erityisen alttiita asuntolainakorkojen nousulle, koska vaihtuvakorkoisten asuntolainojen osuus on suuri (OECD, 2022_[12]). Vuonna 2022 lähes kaikki (97 prosenttia) uudet asuntolainat myönnettiin Suomessa säädettäväkorkoisina, kun vuonna 2003 vastaava osuus oli 91 prosenttia. Osuus on huomattavasti korkeampi kuin useissa OECD-maissa. Esimerkiksi uusien säädettäväkorkoisten asuntolainojen osuus Ruotsissa oli 66 prosenttia, Tanskassa 39 prosenttia, euroalueella vain 15 prosenttia ja Ranskassa kolme prosenttia (OECD, 2022_[27]). Suomessa asuntolainojen omistajien osuus on myös verrattain korkea (30,5 prosenttia verrattuna OECD:n 23,3 prosentin keskiarvoon), mikä lisää meneillään olevan elinkustannuskriisin aiheuttamia paineita (OECD, 2020_[28]).

Asumisen kohtuuhintaisuus on kaiken kaikkiaan heikentynyt vuosina 2004–2021 ja on viidenneksi alhaisin OECD-maista (kuva 1.11, ruutu F). Käytettävissä olevat tulot asumiskulujen (vuokrat, laskennalliset vuokrat ja ylläpito) jälkeen vuonna 2021 oli Suomessa 77 prosenttia (vuonna 2004 se oli 79 prosenttia), kun se oli OECD:ssä keskimäärin 80 prosenttia (säilynyt miltei samana vuodesta 2004). Suomi on yksi niistä maista, joissa kohtuuttomasta asumismenorasituksesta kärsivien pienituloisten vuokralaisten osuus on korkeimmalla tasolla. Ilmiö kuvataan tulojakauman alimman kvintiilin sellaisten vuokralaisten prosenttiosuutena, jotka kuluttavat yli 40 prosenttia tuloistaan vuokraan. Vuonna 2018 tämä osuus oli Suomessa 48 prosenttia, kun OECD:n keskiarvo on 35 prosenttia ja osuus on vain 7 prosenttia Tšekin kaltaisissa maissa (OECD, 2021_[29]).

Havainto 5: Vaikka väestön terveys on parantunut, lisääntyvää liikalihavuutta, psyykkistä kuormittuneisuutta ja terveyseroja tulisi seurata, koska ne vaikuttavat moniin muihin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin

Terveys on keskeinen osa ihmisten hyvinvointia. Se voi lisätä ihmisten stressinsietokykyä sekä auttaa heitä saavuttamaan tavoitteensa ja vaikuttamaan aktiivisesti yhteisöihin, yhteiskuntaan ja talouteen. Terveysteen vaikuttavat sosioekonomiset tekijät on selvästi osoitettu, ja terveydenhuollon lisäksi monet muut hallinnonalat voivat osaltaan parantaa tuloksia.

Kahden viime vuosikymmenen aikana elinajanodote Suomessa on parantunut merkittävästi (kolme vuotta vuosina 2004–2021, vaikka nousu pysähtyi vuoden 2019 jälkeen koronapandemian aikana) (OECD, 2021_[30]). Suorituskyky on parantunut useissa muissa terveyteen liittyvissä mittareissa: esimerkiksi koettu terveys on parantunut ja ennenaikainen kuolleisuus vähentynyt. Kuitenkin epätoivokuolemat (itsemurhat sekä alkoholin väärinkäyttöön ja huumeiden yliannostukseen liittyvät kuolemat) Suomessa (44,2/100 000 vuonna 2018) ovat OECD:n kolmanneksi korkeimmat Slovenian ja Liettuan jälkeen, ja yli puolet kuolemista johtuu akuutista alkoholin väärinkäytöstä (luku 2). Suomen kansanterveys heikkenee monilla osa-alueilla, etenkin liikalihavuuden ja itse ilmoitetun ahdistuksen

osalta. Lisäksi sukupuolten ja sosioekonomisten ryhmien välillä on edelleen merkittäviä eroja, mikä pahentaa asianomaisten ryhmien hyvinvointihaasteita (kuva 1.12).

Liikalihavuus on lisääntynyt Suomessa tasaisesti: vuonna 2011 liikalihavia oli 25 prosenttia, ja vuonna 2017 heitä oli 27 prosenttia. Suomessa liikalihavien osuus on pysyvästi yli OECD:n keskiarvon, joka on noussut vieläkin nopeammin 19 prosentista 23 prosenttiin vuosina 2008–2021.¹¹ Viimeisimmän saatavilla olevan vuoden osalta (Suomessa vuodelta 2017 ja OECD:n keskiarvo vuodelta 2021) Suomen liikalihavuus on OECD-maiden 11. korkein ja EU-maiden osalta 3. korkein Unkarin ja Portugalin jälkeen (kuva 1.12, ruutu E). Sekä ylipainoisten että liikalihavien osuus oli Suomessa 68 prosenttia vuonna 2017. On tärkeää huomata, että liikalihavuuden syyt ovat monimutkaisia: ne ovat geneettisiä, metabolisia, psykologisia sekä sosiaalisia. Useat tutkimukset ovat vahvistaneet, että erot sosioekonomisessa asemassa (tuloon, koulutukseen ja ammattiin liittyvät), elintavat, sosiaalinen eriarvoisuus ja elinolosuhteet voivat altistaa liikalihavuuden riskitekijöille, ja ne voivat olla osasyllisiä painonnousuun (Cockerham, 2022[31]).¹²

Mielenterveydellä on keskeinen rooli ihmisten elämässä, ja se liittyy olennaisesti moniin muihin ihmisten laajemman hyvinvoinnin näkökohtiin. Kuten jo todettiin, itsemurhiin, akuuttiin alkoholin väärinkäyttöön ja huumeiden yliannostukseen liittyvät kuolemat ovat Suomessa selvästi OECD:n keskiarvon yläpuolella, vaikka ne ovatkin vähentyneet vuodesta 2004 (kuva 1.12, ruutu B). Mielenterveyden merkitys korostui myös koronapandemian aikana, jolloin välittömät terveysvaikutukset ja ihmishenkien menetys yhdistettynä sosiaaliseen eristyneisyyteen, työpaikan menetyksiin ja taloudelliseen turvattuuteen heikensivät merkittävästi ihmisten mielenterveyttä (OECD, 2023[24]). Mielenterveysvaikutukset kohdistuivat erityisesti taloudellisesta epävarmuudesta kärsiviin ihmisiin, työttömiin, naisiin, pienten lasten vanhempiin ja mielenterveysongelmaisiiin (OECD, 2021[23]). Suomessa masennuksen ja ahdistuneisuuden oireita kokevien osuus on korkea, vaikka se on alle OECD:n keskiarvon. Osuus kasvoi huomattavasti koronapandemian aikana.¹³ Noin joka viides suomalainen aikuinen koki masennuksen tai ahdistuneisuuden oireita vuoden 2020 huhti–joulukuussa, ja määrä nousi hieman vuoden 2021 tammi–kesäkuussa (kuva 1.12, ruudut C ja D). Osuus eli kuusi prosenttia oli huomattavasti korkeampi kuin koronaa edeltäneet arviot masennuksen oireista (tosin mittaustyökalun arvo ei ole täysin verrattavissa myöhempien vuosien kanssa, joiden tulokset on saatu eri tavoin).

Vastaavasti keskivaikeista tai vakavista ahdistuneisuusoireista ilmoittavien suomalaisten opiskelijoiden osuus (14–20-vuotiaat) kasvoi yli 50 prosenttia vuosina 2019–2021 eli 12,6 prosentista 19,2 prosenttiin (OECD / Euroopan unioni, 2022[16]). Sukupuoliin perustuvat mielenterveyden erot ovat pysyneet ennallaan ja joissakin tapauksissa kasvaneet pandemian myötä. Koko OECD-alueella nuoret naiset ilmoittivat todennäköisemmin ahdistuneisuuden ja masennuksen oireista jo ennen pandemiaa, ja Suomessa sukupuolten väliset erot lisääntyivät joissakin mielenterveyden indikaattoreissa, erityisesti ahdistuneisuuden osalta (OECD / Euroopan unioni, 2022[16]). Lisäksi epätoivokuolemat ovat etenkin miesten osalta vähentyneet merkittävästi, ja naisten epätoivokuolemien määrä on pysynyt samana kahden viime vuosikymmenen aikana (kuva 1.12, ruutu B, lisätietoja luvussa 3).

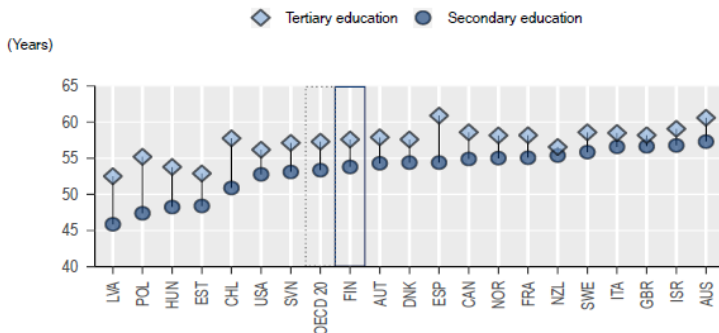
Hyvinvointierot voivat vaikuttaa terveystuloksiin ja johtaa suuriin eroihin eri väestöryhmien välillä. Erityisesti korkeasti koulutetut voivat odottaa elävänsä Suomessa paljon pidempään – vuonna 2017 ero 25-vuotiaan elinajanodotteessa korkea-asteen ja keskiasteen koulutuksen saaneiden välillä oli 3,8 vuotta miehillä ja 1,9 vuotta naisilla, mikä vastaa OECD:n keskiarvoa. Naisten terveystulokset kehittyvät tälläkin osa-alueella eri tavalla kuin miesten: suomalaisten miesten elinajanodote on pienentynyt vuodesta 2011 (jolloin se oli 4,1 vuotta), mutta naisten osalta se on hieman kasvanut tänä aikana (1,8 vuodesta) (kuva 1.12, ruutu E).

Vaikka lähes 70 prosenttia suomalaisista ilmoitti vuonna 2020 terveytensä olevan hyvä tai erittäin hyvä (vastaa OECD:n keskiarvoa), eri väestöryhmien välillä on huomattavia eroja. Ero korkea-asteen ja keskiasteen koulutuksen saaneiden kokemassa terveydentilassa oli Suomessa 10,6 prosenttiyksikköä (hieman yli OECD:n keskiarvon 10,3 prosenttiyksikön eron), ja korkea-asteen koulutuksen saaneista 80 prosenttia ja toisen asteen koulutuksen saaneista 70 prosenttia ilmoitti terveytensä olevan hyvällä tai

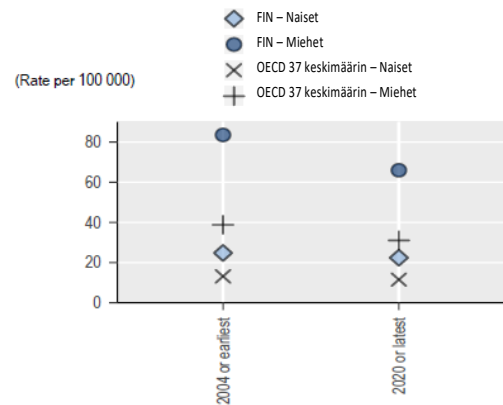
erittäin hyvällä tasolla. Perusasteen koulutuksen saaneista vain 51 prosenttia piti terveyttään hyvänä tai erittäin hyvänä (luku 3). Terveys heikkenee odotetusti iän myötä, mutta erot eri ikäryhmien itse ilmoitetun koetun terveyden välillä Suomessa ovat pienempiä kuin muissa OECD-maissa (luku 3). Huolestuttavaa on, että vaikka suomalaiset keski-ikäiset ja sitä vanhemmat kokevat terveytensä yleisemmin hyväksi kuin vastaavat ryhmät muissa OECD-maissa, harvempi suomalaisnuori arvioi terveyttään myönteisesti (81 prosenttia vuonna 2020 verrattuna OECD-maiden 89 prosentin keskiarvoon) (luku 3). Lähes puolet suomalaisista aikuisista (49 prosenttia) ilmoitti kärsivänsä ainakin yhdestä kroonisesta sairaudesta vuonna 2019. EU-SILC-tutkimuksen mukaan osuus on paljon suurempi kuin koko EU:ssa (36 prosenttia). Samaan tapaan kuin itse ilmoitetun terveyden osalta, myös tulot vaikuttavat merkittävästi siihen, onko henkilöllä kroonisia sairauksia: 55 prosenttia pienituloisimman ryhmän aikuisista ilmoitti, että heillä on ainakin yksi krooninen sairaus, kun taas korkeimman tulotason ryhmässä vastaava osuus on 42 prosenttia (OECD / Euroopan unioni, 2022_[16]).

Kuva 1.12. Hyvästä kokonaistuloksesta huolimatta jotkin terveyserot ovat suuria

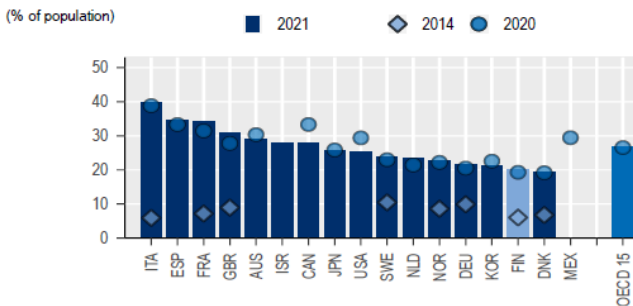
A. Miehen elinajanodote 25-vuotiaana, 2018 tai viimeisin saatavilla oleva vuosi

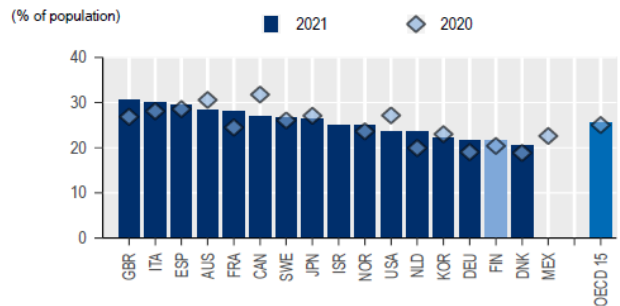
B. Epätoivokuolemat

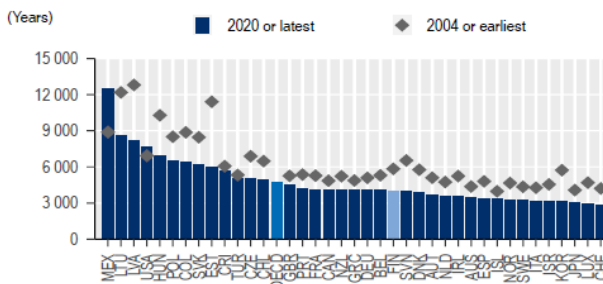
C. Itse ilmoitetut masennusoireet

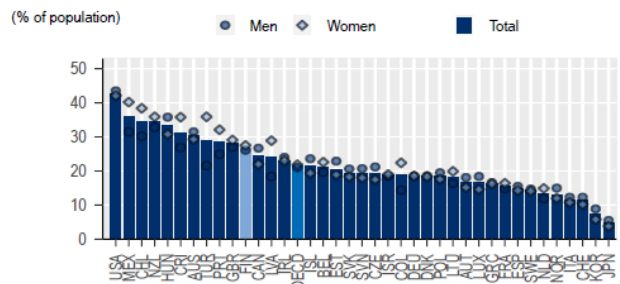
D. Itse ilmoitetut ahdistusoireet

E. Ennenaikainen kuolleisuus

F. LiikaliHAVIEN OSUUS (Yhteensä ja sukupuolittain) 2021 tai viimeisin saatavilla oleva vuosi

Huomautus: Ruutu A: miesten elinajanodote 25 vuoden iässä koulutustason mukaan ([katso kuva 3.17 ja sen](#)

[tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)). Ruutu B: itsemurhasta, akuutista alkoholimyrkytyksestä ja huumeiden yliannostuksesta johtuvat kuolemat 100 000:ta asukasta kohden (ikävakioitu) ([katso kuva 3.8 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruudut C ja D: niiden ihmisten osuus, joilla on masennuksen ja ahdistuneisuuden oireita PHQ-4-kyselylomakkeella mitattuna ([katso kuva 2.12 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu E: useiden lääketieteellisten sairauksien ja kuolemaan johtaneiden onnettomuuksien vuoksi menetetyt potentiaaliset elinvuodet 100 000:ta asukasta kohden (ikästandardoitu) ([katso kuva 4.12 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu F: vähintään 15-vuotiaan väestön osuus, jonka painoindeksi (paino kilogrammoina jaettuna pituuden neliöllä) on vähintään 30 ([katso kuva 4.13 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: *OECD How's Life? Well-being* (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>.

Myös liikalihavuus ja mielenterveys herättävät huolta, kun mietitään, miten seuraavat suomalaissukupolvet pärjäävät. Vaikka Suomen lasten hyvinvoinnin kokonaistulokset ovat hyvällä tolalla, itse ilmoitettu lasten terveys on alle OECD:n keskiarvon, ja lasten liikalihavuudessa sekä useissa sosiaalisissa ja emotionaalisissa tuloksissa on parannettavaa (laatikko 1.2).

Laatikko 1.2. Lasten hyvinvointi Suomessa

OECD:n lasten hyvinvointimittaristo otettiin käyttöön vuonna 2022. Se on poliittisille päättäjille ja suurelle yleisölle suunnattu työkalu, jolla voidaan seurata maiden lasten hyvinvoinnin tuloksia, tekijöitä ja lapsiin liittyviä politiikkoja. Mittaristo on rakennettu OECD:n Child Well-being Measurement Framework -kehikon ympärille, joka puolestaan on esitely vuoden 2021 raportissa *Measuring What Matters for Child Well-being and Policies* (OECD, 2021_[32]). Mittaristo on koottu käyttämällä OECD:n lasten hyvinvoinnin tietoportaalien pääindikaattoreita. Mittaristo sisältää 20 keskeistä kansainvälisesti vertailukelpoista lasten neljän hyvinvointialueen tulosten indikaattoria, 18 lasten hyvinvoinnin tekijöitä mittaavaa indikaattoria ja 18 indikaattoria tärkeimmistä lapsiin liittyvistä julkisista politiikoista.

Aineelliset tulokset

Suomi on OECD-maiden kärjessä lasten aineellisissa tuloksissa. Suomessa vuonna 2021 kaikista lapsista aineellista puutetta koki 3,7 prosenttia, mikä on yksi OECD:n alhaisimmista osuuksista (OECD:n keskiarvo oli 11,6 prosenttia). 0,3 prosenttia kaikista suomalaislapsista koki ruokapulaa, kun vastaava luku OECD:ssä keskimäärin oli 2,8 prosenttia. 1,4 prosentilla lapsista oli merkittäviä puutteita asumisessa, ja 0,4 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ollut internet-yhteyttä kotona.

Fyysisen terveyden tulokset

Lasten fyysisen terveyden tulokset Suomessa ovat vaihtelevia. Suomessa lapsikuolleisuus on erittäin vähäistä ja siis OECD-maiden huipputasoa (2,1 kuolemaa 1 000:ta elävänä syntynyttä kohden, kun taas OECD:n keskiarvo on 4,2), ja suuri määrä lapsia ilmoittaa saavansa WHO:n suositteleman päivittäisen liikunta-annoksen (30 prosenttia, mikä on OECD-maiden suurin osuus). Suomalaislapsista 21 prosenttia on kuitenkin ylipainoisia tai lihavia (vastaa OECD:n keskiarvoa), ja 16 prosenttia arvioi omaa terveyttään kohtuulliseksi tai huonoksi (kun OECD:n keskiarvo on 14 prosenttia).

Kognitiiviset ja koulutusta koskevat tulokset

Suomalaislapset pärjäävät kognitiivisesti ja koulutuksellisesti varsin hyvin. Vuonna 2016 noin 10-vuotiaista pojista 18 prosenttia sai lukutaidosta huipputuloksen (kun OECD:ssä vastaava keskimääräinen osuus oli 12 prosenttia), ja 19 prosenttia sai huipputuloksen matematiikassa ja/tai luonnontieteissä vuonna 2019 (OECD:n keskiarvo oli 14 prosenttia). Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten osuus (NEET) oli 11 prosenttia vuonna 2020 (OECD:n keskiarvo 14 prosenttia).

Sosiaaliset ja emotionaaliset tulokset

Lasten sosiaaliset ja emotionaaliset tulokset Suomessa ovat vaihtelevia. OECD:n keskiarvoon nähden useampi lapsi ilmoittaa olevansa kaiken kaikkiaan erittäin tyytyväinen elämäänsä (Suomessa 43 prosenttia ja OECD:ssä 34 prosenttia). Toisaalta suomalaislasten hyvinvoinnin muiden sosiaalisten ja emotionaalisten pääindikaattoreiden tulokset ovat OECD:n keskiarvon tuntumassa: 71 prosenttia lapsista tuntee saavansa paljon tukea perheeltään (OECD:n keskiarvo 72,5 prosenttia); 15-vuotiaista oppilaista 84 prosenttia kokee yleensä selviytyvänsä vaikeasta tilanteesta (OECD:n keskiarvo niin ikään 84 prosenttia); 67 prosenttia 15-vuotiaista oli eri mieltä väitteestä, jonka mukaan heidän älykkyyttään ei voi juuri muuttaa (OECD:n keskiarvo 62,4 prosenttia); Suomalaislapsista 66 prosenttia uskoi elämällään olevan selkeän tarkoituksen (OECD:n keskiarvo 68,5 prosenttia) ja 33 prosenttia suomalaislapsista ilmoittaa useista subjektiivisista terveydellisistä haitoista (OECD:n keskiarvo 36 prosenttia).

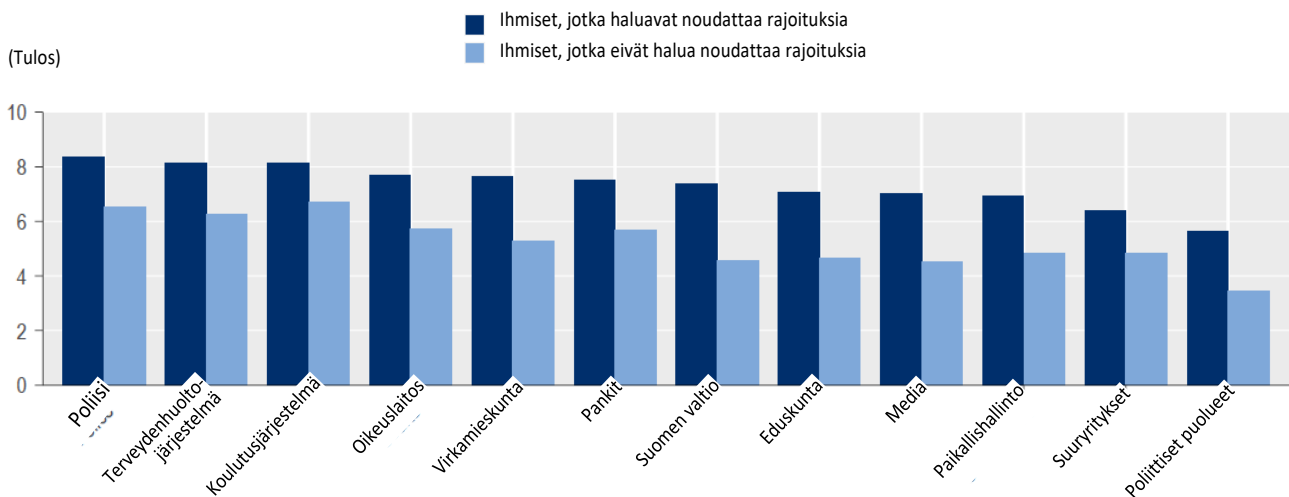
Lähde: OECD:n lasten hyvinvointimittaristo <https://www.oecd.org/els/family/child-well-being/data/dashboard/>.

Havainto 6: Suomen on turvattava vahva sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja sosiaalinen pääoma, jotta se voi vastata hyvinvoinnin ja kestävyiden haasteisiin

Suomi pärjää hyvin koetun julkisen korruption, valtiojohtoon kohdistuvan luottamuksen ja ihmisten välisen luottamuksen osalta, minkä ansiosta nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvinvointi säilyy korkealla tasolla. Hyvä sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja luottamus julkisiin laitoksiin on tärkeää, jotta uudistukset ja politiikat saavat kansan tuen. Esimerkiksi Suomessa koronapandemian aikana (yhteistyössä OECD:n kanssa) toteutetun Citizens' Pulse Survey -tutkimuksen vastaajista osa ilmoitti, ettei halunnut noudattaa koronarajoituksia marraskuussa 2020. Nämä samat vastaajat ilmoittivat kokevansa myös tilastollisesti merkittävästi vähäisempää luottamusta julkisiin laitoksiin (OECD, 2021^[23]) (kuva 1.13).

Kuva 1.13. Koronarajoitusten noudattaminen ja luottamus julkisiin laitoksiin Suomessa

Keskimääräinen luottamustaso Suomen julkisiin laitoksiin jaoteltuna halukkuuteen ja haluttomuuteen noudattaa koronarajoituksia

Huomautus: Kuinka paljon luotat asteikolla yhdestä kymmeneen kuhunkin julkiseen laitokseen? Yksi tarkoittaa, että et luota julkiseen laitokseen ollenkaan, ja kymmenen tarkoittaa, että luotat siihen täysin. Arvioitavat julkiset laitokset: poliisi, terveydenhuoltojärjestelmä, koulutusjärjestelmä, oikeuslaitos, virkamieskunta, pankit, Suomen valtio, eduskunta, media, paikallishallinnot ja suuryritykset. Kuinka hyvin muut ihmiset ovat noudattaneet viranomaisten antamia ohjeita koronaviruskriisin aikana? "Hyvin" ja "melko hyvin" vastanneiden prosenttiosuus.

Lähde: OECD (2021), *Drivers of Trust in Public Institutions in Finland*, Building Trust in Public Institutions, OECD Publishing, Pariisi, <https://doi.org/10.1787/52600c9e-en>.

Suomen on jatkossakin panostettava sosiaaliseen pääomaansa. Tämä pätee erityisesti alueisiin, joilla tulos on keskimääräinen tai jopa alle keskiarvon, joita ovat esimerkiksi äänestysprosentti, sananvalta valtionjohdon toimiin ja luottamus osallistua politiikkaan (kuva 1.14). Vaikka luottamus Suomen valtionjohtoon on jatkuvasti OECD:n keskiarvon yläpuolella, se on vaihdellut viime vuosikymmeninä (kuva 1.14, ruutu C).

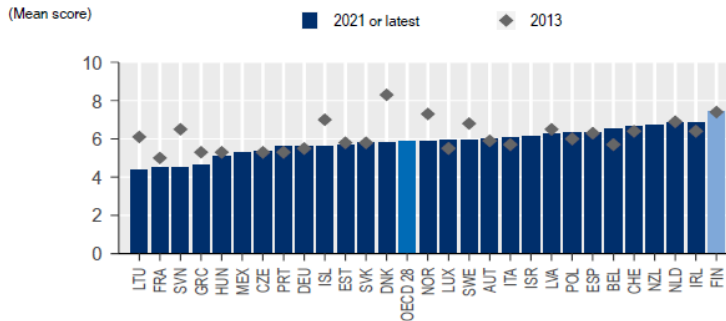
OECD:n näyttö vahvistaa, että vahva julkinen tuki ja legimiteetti ovat avaintekijöitä uudistusten onnistuneessa täytäntöönpanossa ja pitkän aikavälin elinkelpoisuudessa (Tompson, 2009^[33]) ja (OECD, 2010^[34]). On erityisen tärkeää ymmärtää, millaiset olosuhteet vahvistavat julkista tukea, jotta voidaan saavuttaa monimutkaisia ja strategisia tavoitteita. Tällainen tavoite on esimerkiksi vihreä siirtymä, joka edellyttää merkittäviä investointeja pitkällä aikavälillä, varojen ja työvoiman uudelleenkohdistamista useille aloille sekä merkittäviä toimintatapojen muutoksia (Dechezleprêtre et al., 2022^[35]).

Parannettavaa on varsinkin siinä, miten suomalaiset kokevat olevansa mukana politiikassa. Suomessa harvemmat ihmiset osoittavat luottamusta osallistua politiikkaan kuin muissa OECD-maissa (poliittisen tehokkuuden käsite) (kuva 1.14, ruutu F). Vuonna 2018 suomalaisista 30 prosenttia (verrattuna OECD:n 35 prosenttiin) vastasi ”varsin luottavaisesti”, ”erittäin luottavaisesti” ja ”täysin luottavaisesti” kysymykseen ”kuinka luottavaisesti suhtaudut omiin mahdollisuuksiisi osallistua politiikkaan?”. Osuus on pysynyt samana kuin vuonna 2016 (luku 2). Sitä vastoin niiden suomalaisten osuus, jotka kokivat voivansa vaikuttaa valtionjohdon toimintaan (poliittisen vaikuttamisen tehokkuuden käsite), nousi vuoden 2016 36 prosentista (jolloin se oli alle OECD:n 39 prosentin keskiarvon) vuonna 2018 muiden OECD-maiden tasolle eli 40 prosenttiin (kuva 1.14, ruutu E). Kokemuksessa poliittisista vaikuttamismahdollisuuksista on selviä sosioekonomisia suuntauksia: keskiasteen koulutuksen saaneisiin verrattuna selvästi suurempi osa korkea-asteen koulutuksen saaneista suomalaisista kokee pystyvänsä vaikuttamaan valtionjohdon toimiin. Kyseinen ero kasvoi 12 prosenttiyksiköstä 15,5 prosenttiyksikköön (suhteessa OECD:n 13 prosenttiyksikön keskimääräiseen eroon) vuosina 2016–2020. Yli 50-vuotiaat kokivat epätodennäköisimmin, että heillä on sananvaltaa valtionjohdon toimiin, ja ero nuorempiin ikäluokkiin kasvoi viiden viime vuoden aikana (luku 3). Lisäksi luottamus valtion laitoksiin on huomattavasti pienempi maaseudun asukkaiden, matalatuloisten kotitalouksien ja vähemmän koulutettujen keskuudessa kuin väestössä ylipäätään (OECD, 2021^[36]).

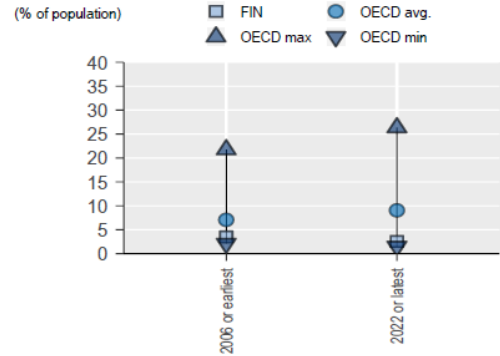
Kuva 1.14. Luottamus ja sosiaalinen tuki ovat Suomessa kaiken kaikkiaan vahvoja, mutta kansalaistoiminta ja kokemus poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamisesta ovat OECD:n keskiarvoa heikompia

A. Luottamus muihin

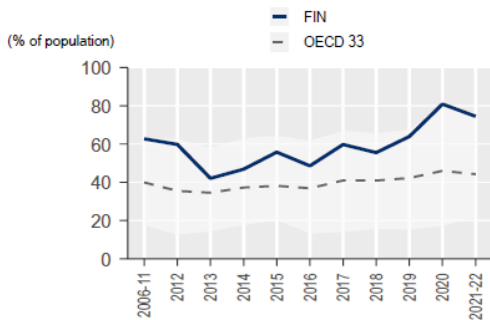
2021 tai viimeisin saatavilla oleva vuosi

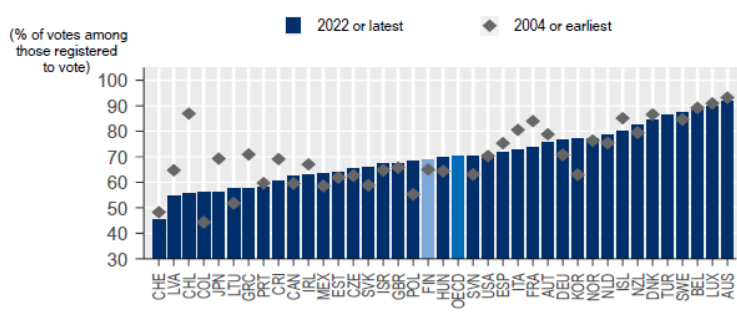
B. Sosiaalisen tuen puute

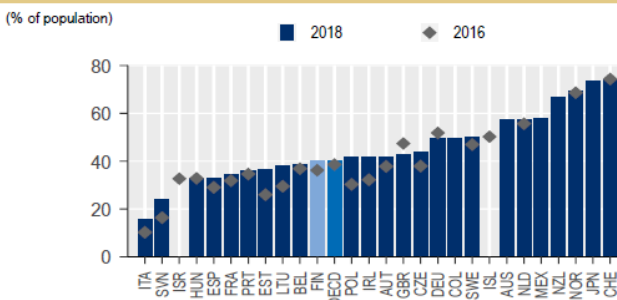
C. Luottamus valtion

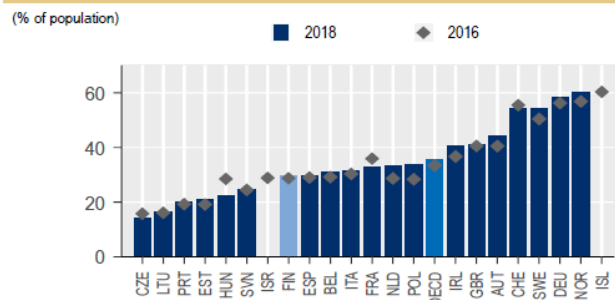
D. Äänestysprosentti

E. Sananvaltaa valtionjohdon toimiin

F. Luottamus politiikkaan osallistumiseen

Huomautus: Varjostetut harmaat alueet ruudussa C edustavat kunkin vuoden parhaan ja huonoimman OECD-maan välistä vaihtelua. Ruutu A: keskimääräinen ihmisten välinen luottamus asteikolla nollasta (kehenkään ei voi luottaa) kymmeneen (useimmat ihmiset ovat luottamuksen arvoisia) ([katso kuva 4.14 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu B: sellaisten ihmisten osuus väestöstä, jotka ilmoittavat, ettei heillä ole ystäviä tai sukulaisia, joihin he voivat tukeutua vaikeina aikoina ([katso kuva 2.24 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu C: sellaisten ihmisten osuus väestöstä, jotka vastasivat luottavansa valtioon ([katso kuva 4.15 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu D: äänestysaktiivisuus kansallisissa vaaleissa äänestämään rekisteröityjen joukossa ([katso kuva 2.26 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)); Ruutu E: niiden ihmisten osuus väestöstä, jotka vastasivat "jonkin verran", "paljon" tai "hyvin paljon" kysymykseen "Kuinka paljon [maan] poliittinen järjestelmä antaa sinun kaltaistesi vaikuttaa valtionjohdon toimintaan?" ([katso kuva 2.28 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)) ja Ruutu F: osuus väestöstä, joka vastasi "varsin luottavaisesti", "erittäin luottavaisesti" ja "täysin luottavaisesti" kysymykseen "kuinka luottavaisesti suhtaudut omiin mahdollisuuksiisi osallistua politiikkaan?" ([katso kuva 2.27 ja sen tarkemmat kuvatiedot, linkki alkuperäiseen raporttiin](#)).

Lähde: *OECD How's Life? Well-being* (database), <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HSL>, ja (OECD, 2021[37]), *Government at a Glance 2021*, OECD Publishing, Pariisi, <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>.